

ÜNİVERSİTELERDE
LGBTİ+'LARA YÖNELİK
**AYRIMCILIK VE
HAK İHLALLERİ**

2025 YILI RAPORU

© /unikuir
www.unikuir.org
info@unikuir.org

ÜNİVERSİTELERDE LGBTİ+'LARA YÖNELİK **AYRIMCILIK VE HAK İHLALLERİ**

2025 YILI RAPORU

Yazarlar

Ecem TORAMAN
Mahmut ŞEREN

Yayımlayan

ÜniKuir Derneği
ANKARA, Şubat 2026

Norwegian Embassy
Ankara

Bu yayın Norveç Büyükelçiliği'nin katkısıyla hazırlanmıştır.
Yayının içeriği Norveç Büyükelçiliği'nin resmi görüşlerini yansıtmaz.
Yayında yer alan bilgi ve görüşlerin sorumluluğu ÜniKuir Derneği'ne aittir.

1. GİRİŞ

ÜniKuir Derneği olarak 2022 yılında başladığımız, üniversitelerde LGBTİ+'ların maruz bırakıldığı hak ihlallerini ve ayrımcılığı izleme ve raporlama faaliyetini 2025 yılında da sürdürdük. Bu rapor, üniversitelerde LGBTİ+'ların karşı karşıya kaldığı hak ihlallerinin yalnızca sınırlı bir bölümünü yansıtabilmektedir. Üniversiteli LGBTİ+'ların yaşadıkları ayrımcılık ve ihlaller çoğu zaman baskı, korku ve güvencesizlik koşulları nedeniyle görünür kılınamamakta; üniversiteler bünyesindeki başvuru, şikâyet ve disiplin mekanizmalarının etkisizliği, erişilemezliği ya da ayrımcı biçimde işletilmesi ise ihlallerin büyük bir kısmının hiç bildirilmemesine yol açmaktadır. Bu durum, hak ihlallerinin bireysel deneyimler olarak kalmasına, yapısal boyutlarının görünmezleşmesine ve cezasızlık pratiğinin pekişmesine neden olmaktadır. Bu nedenle raporda yer alan her bir vaka, üniversitelerdeki sistematik ayrımcılığın ve yapısal sorunların yalnızca görünen kısmını oluşturmaktadır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından Aile Yılı ilan edilen ve ilk kez somut biçimde LGBTİ+ karşıtı kanun teklifleri ve kanun teklifi taslakları tartışılan 2025 yılı, üniversitelerde LGBTİ+'lara yönelik baskıların daha kurumsallaştığı, idari ve disipliner mekanizmalar aracılığıyla ayrımcılığın derinleştiği bir yıl olmuştur. Kampüslerde LGBTİ+ öğrenci topluluklarının faaliyetlerinin engellenmesi, etkinlik yasakları, hedef gösterme pratikleri, disiplin soruşturmaları ve güvenlik gerekçeleriyle meşrulaştırılan müdahaleler; ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve eğitim hakkı başta olmak üzere birçok temel hakkın ihlal edilmesine yol açmıştır. Bu ihlaller yalnızca münferit uygulamalar olarak değil, üniversiteleri heteronormatif, trans dışlayıcı ve cinsiyetçi bir çerçevede yeniden şekillendirmeyi hedefleyen daha geniş bir siyasal ve toplumsal iklimin parçası olarak değerlendirilmelidir.

Bu rapor, 2025 yılı boyunca üniversitelerde gerçekleşen LGBTİ+'lara yönelik hak ihlallerinin hak temelli bir bakış açısıyla izlenmesini ve kayıt altına alınmasını amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, medyaya ve kamuoyuna yansıyan vakaların yanı sıra ÜniKuir Der-

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	3
2. Raporun Yöntemi.....	5
2.1. Medya Vaka Takibi	5
2.2. Odak Grup Görüşmeleri	6
2.3. Destek Başvuruları	7
2.4. Hak İhlali Raporlama Formu	7
3. Genel Bulgular.....	8
3.1. Medya Vaka Takibi	8
3.2. Destek Başvuruları	10
3.3. Hak İhlali Raporlama Formu	13
3.4. Odak Grup Görüşmesi	15
4. Ayrımcılık ve Hak İhlalleri	18
4.1. Ayrımcı Muameleye Maruz Bırakılmama Hakkı	18
4.2. İfade Özgürlüğü	25
4.3. Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü	27
4.4. Eğitim ve Barınma Hakkı	36
4.5. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı	42
4.6. Sağlığa Erişim Hakkı	44
5. Sonuç Yerine.....	47

neğine iletilen destek başvuruları ve üniversiteli LGBTİ+'ların doğrudan aktarımları da değerlendirilmiştir. Böylelikle, hem görünür olan ihlallerin hem de çoğu zaman kapalı kapılar ardında yaşanan ayrımcılık pratiklerinin bütünlüklü bir çerçevede ele alınması hedeflenmiştir.

ÜniKuir Derneği olarak bu raporun; hak savunucuları, sivil toplum örgütleri, akademisyenler ve karar alıcılar için üniversitelerdeki hak ihlallerine dair güncel ve güvenilir bir kaynak oluşturmasını, aynı zamanda üniversiteli LGBTİ+'ların yaşadıklarının görünür kılınmasına katkı sunmasını amaçlıyoruz. Hak temelli izleme ve savunuculuk çalışmalarımızı yalnızca LGBTİ+'lar için değil, tüm bileşenleriyle özgür, güvenli ve eşit üniversitelerin inşası için sürdürmeye devam edeceğiz.

Bu süreçte deneyimlerini paylaşan, dayanışmayı büyüten, tüm baskı ve engellemelere rağmen üniversitelerde var olmaya devam eden LGBTİ+'lara teşekkür eder; bu raporun mücadeleye güç katmasını dileriz.

2. RAPORUN YÖNTEMİ

Üniversitelerde yaşanan hak ihlali ve ayrımcılık vakalarını nasıl raporlayabileceğimizi planlarken üzerine en çok düşündüğümüz konulardan biri hangi veri toplama yöntemini kullanacağımız olmuştur. Gösterge temelli izlemeyi merkeze aldığımız "Üniversitelerde LGBTİ+ Hakları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzlemesi"ni desteklemek, yıllar içindeki gelişmeleri sunabilmek ve bu gelişmeler ışığında savunuculuk faaliyetlerimizi gerçekleştirmek için bu raporda vaka temelli karma izleme gerçekleştirmeye karar verdik¹. Okumayı kolaylaştırabilmek adına bu seneki raporlamada farklı veri toplama araçlarından çıktıları benzer başlıklarda sunmaya gayret gösterdik.

LGBTİ+'ların üniversitelerde maruz bırakıldıkları hak ihlallerini ve ayrımcılıkları çerçeveyeleyen izleme çalışmasına kaynak olacak veriler için nitel ve nicel veri toplama biçimlerinden faydalandık. Nitel verileri medyaya yansıyan vakaların takibi ve odak grup görüşmeleri, nicel verileri ise ÜniKuir Derneğinin sağladığı destek verileri ile Ocak 2025'ten itibaren 1 yıl boyunca erişime açık kalan Üniversitelerde Ayrımcılık ve Hak İhlali Raporlama Formu üzerinden sağladık. Vaka takibinde yer alan hak ihlallerini destek verileri ve forma gelen yanıtlar üzerinden elde edilen verilere dahil etmedik.

2.1. Medya Vaka Takibi

Politika belirleme ve savunuculuk materyali üretebilme amacıyla, medyaya yansıyan vakalar kapsamında yürütülen vaka takibi derlemesinde üniversiteleri ve LGBTİ+ öğrencileri merkeze alan hak ihlallerini raporladık. Vaka analizi için üniversiteli topluluklar ve genç LGBTİ+'ların dijital medyada gündeme getirdiği vakaları incelerken 6 başlık altında topladık: Ayrımcı Muameleye Maruz Bırakılmama Hakkı, İfade Özgürlüğü, Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü, Eği-

¹ Temel karma analiz yöntemlerinden yakınsak tasarım, farklı kişilerden gelen verilerin sonuç temelli strateji ile entegre edilmesi şeklinde kullanılmıştır.

tim ve Barınma Hakkı, Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı ve Sağlığa Erişim Hakkı. Ayrımcı Muameleye Maruz Bırakılmama Hakkı başlığı altında üniversite yönetiminin veya mensuplarının eylemlerinden LGBTİ+'ların bireysel ya da toplu olarak etkilendiği vakaları; İfade Özgürlüğü başlığı altında tehdit ve baskı ile LGBTİ+'ların düşüncelerini oluşturma ve yayma hakkına müdahale eden vakaları; Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü başlığı altında LGBTİ+ öğrenci toplulukları, aktivistler ve destekleyicilere yönelik hedef gösterme, engelleme ve baskı kurma içeren vakaları derledik.

2.2. Odak Grup Görüşmeleri

Söz konusu LGBTİ+'lar olduğunda, olayın haber niteliği taşımadığının düşünülmesi ya da önemsenmemesi, olayı yaşayan kişilerin başvuru mekanizmalarını bilmemesi ya da çözümsüz kalacağı düşüncesiyle vakayı kamusallaştırmaması veya olayı yaşayan kişilerin kimliğinin ifşa edilerek yaşanan olayın başka ihlal ve ayrımcılıklara sebep olabileceği endişesi gibi pek çok sebep temelinde medyaya yansımayan şiddet ve ayrımcılık vakalarının olduğu bilinen bir gerçektir. Bu doğrultuda, haberlere yansımayan ancak sahadaki çalışmalarımız dolayısıyla haberdar olduğumuz vakalara dair hak sahipleriyle odak görüşmesi gerçekleştirdik.

LGBTİ+ örgütlenmelerinin görünür olduğu 6 farklı üniversiteden 6 öğrenciyle gerçekleştirdiğimiz odak grup görüşmesinde kampüslerdeki etkinlik düzenleme süreçleri; disiplin soruşturmaları ve caydırıcı uygulamalar; sağlık hizmetleri, yönetmelikler ve uygulamalar; akademik ilişkiler ve içerikler; üniversite mensuplarıyla etkileşimler; toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun fiziksel alanların eksikliği; yurtlarda yaşanan ayrımcılık; vegan/vejetaryen menülerdeki eksiklikler; siyasi ve toplumsal gelişmelerin etkileri ve çevrimiçi platformlarda karşılaşılan nefret söylemleri ile ilgili deneyimlerle alakalı sorular yönelttik. Elde edilen veriler tematik analize tabi tutuldu².

2 Odak grup görüşmeleri yüksek kalitede bir ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiş ve deşifre edilmiştir. Veriler MAXQDA 24 programı ile analiz edilmiş, Creswell'in (2013) önerdiği şekilde uzman görüşüne başvurularak geçerlik ve güvenirlik artırılmıştır.

2.3. Destek Başvuruları

Üniversitelerde LGBTİ+'lara yönelik gerçekleşen hak ihlallerine ve LGBTİ+'ların maruz bırakıldıkları ayrımcılık ve şiddete dair verilere, şikayet mekanizmalarının yetersizliği, işlevsizliği veya hak sahiplerinin çekinceleri gibi çeşitli sebepler dolayısıyla erişilemediği düşünüldüğünde; LGBTİ+ derneklerinin özneler ile temasları ve danışanlarına sundukları destek mekanizmalarının sağladığı veriler, yaşanan ihlaller konusunda medyaya yansıyan haberlerden ya da devlet kurumlarının yayınladığı ancak LGBTİ+'ların görünür olmadığı verilerden daha geniş bir çerçeveye sunmaktadır.

Bu temelde ÜniKuir Derneğinin sunduğu destek hizmetleri ve hak sahiplerinin bildirimlerini de veri kaynağı olarak kullandık. 2025 yılı boyunca ÜniKuir Derneğine yapılan destek başvurularından kampüslerdeki ayrımcılık vakalarını derledik. Hak ihlali ve ayrımcılık içeren 60 vaka istatistiksel analiz yöntemleriyle değerlendirildi³.

2.4. Hak İhlali Raporlama Formu

Son olarak, Ocak 2025 tarihinde erişime açtığımız formu kullanarak 6 farklı üniversiteden bildirilen 10 hak ihlali raporu imkânını bulabildik. Gerçekleşen ihlallerle ilgili yanıtları tematik analize tabi tuttuk. Analiz sonucunda, üniversitelerde gerçekleşen ihlallere tematik başlıklar altında yer verdik. Form aracılığı ile elde edilen verilerde ayrıca ihlali kimin gerçekleştirdiği, şikayet yapıp yapılmadığı ve hak sahiplerinin şikayette bulunmama sebeplerine dair bulgulara ulaştık.

Bu yöntemsel çeşitlilik sayesinde hem kurumsal düzeydeki sistematik ihlalleri hem de bireysel deneyimlerin derinliğini yakalayabildik. Aşağıdaki bölümlerde önce veri kaynaklarının genel kapsamı sunulacak, ardından her hak alanı detaylı olarak ele alınacaktır.

3 Nicel veriler IBM SPSS Version 31.0.2 programı ile analiz edilmiştir.

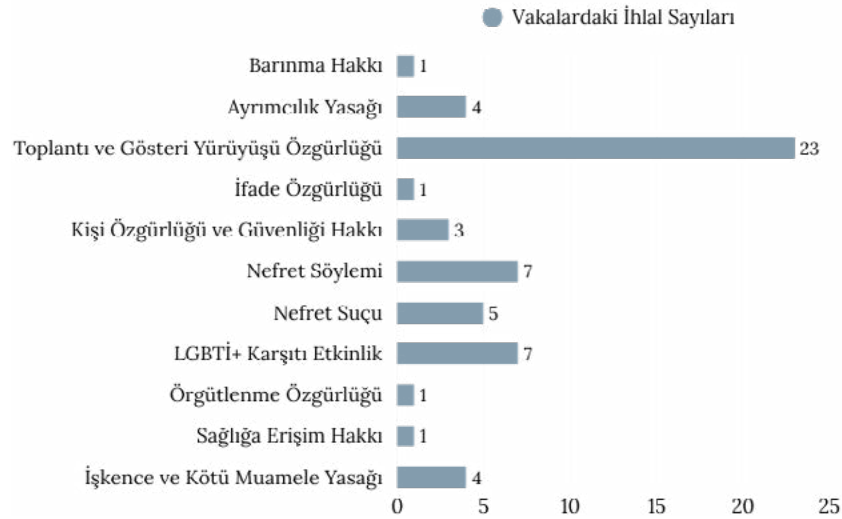
3. GENEL BULGULAR

Bu rapor kapsamında 13 farklı şehirde, en az 26 farklı üniversitede⁴ gerçekleşen 223 hak ihlali ve ayrımcılık deneyimi belgelenmiştir. Belgelenen ihlaller hem bireysel düzeyde yaşanan ayrımcılık deneyimlerini, hem de kamu otoritelerinin açıklamaları ve kurumsal politikalar gibi potansiyel olarak tüm üniversiteli LGBTİ+'ları etkileyen/etkileyebilecek sistematik uygulamaları kapsamaktadır.

3.1. Medya Vaka Takibi

2025 yılında farklı medya kaynaklarından takip edilen haberlerde, çeşitli alanlarda olmak üzere üniversitelerde toplam 48 ayrı vaka da LGBTİ+'lara yönelik 57 farklı ayrımcılık ve hak ihlali tespit edildi. Hak ihlalleri şu başlıklarda yoğunlaştı:

Şekil 1. Medya Vakalarının Hak Alanlarına Göre Dağılımı

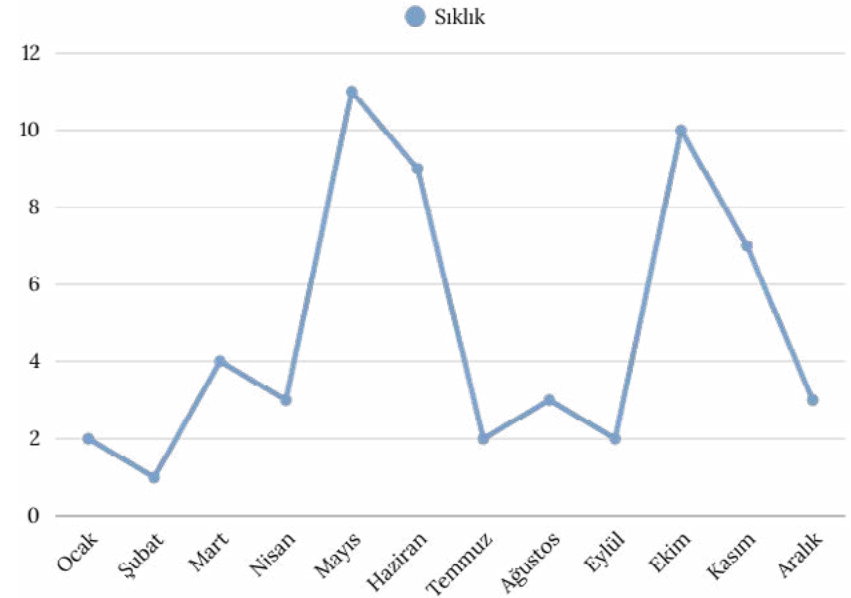

⁴ Destek başvurusunda bulunanların her biri üniversitelerini açık bir şekilde ifade etmemiştir. Bu nedenle en az ifadesi kullanılmıştır.

İzlenen yıl boyunca hak ihlallerinin aylara göre dağılımı, iki kritik dönemde belirgin artış göstermiştir (Şekil 2). İlk artış, Mayıs-Haziran aylarında onur ayı etkinlikleri ve onur yürüyüşlerinin gerçekleştiği dönemde yaşanmıştır. Bu dönemde kampüslerde LGBTİ+ görünürlüğünün artmasıyla birlikte müdahaleler, yasaklar ve ayrımcı uygulamalar da yoğunlaşmıştır.

İkinci keskin artış ise Ekim ayından itibaren gözlemlenmiştir. Bu dönem, 11. Yargı Paketi taslağında LGBTİ+'ları doğrudan hedef alan düzenlemelerin tartışıldığı ve LGBTİ+ karşıtı söylemin siyasi düzeyde yoğunlaştığı bir dönemle örtüşmektedir. Yasa taslaklarının gündemde olmasının, kampüslerdeki baskı ortamını derinleştirmiş ve hak ihlallerinin artmasına zemin hazırlamış olabileceği düşünülmektedir.

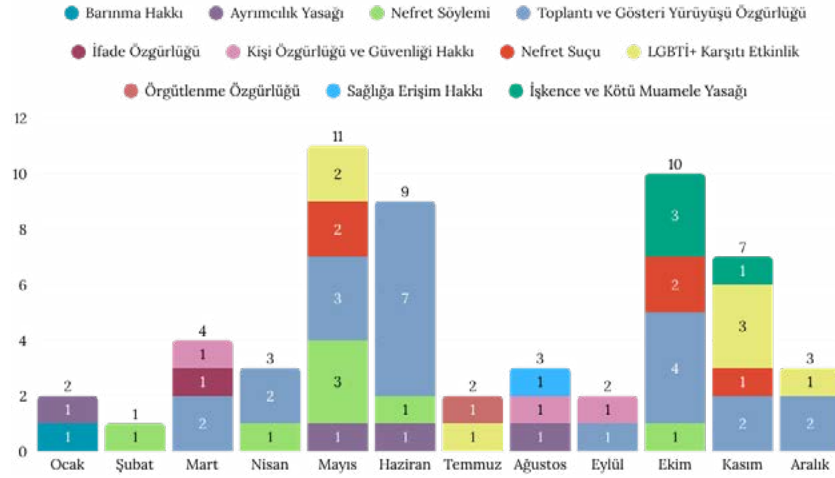
Şekil 2. Medya Vakalarının Aylara Göre Dağılımı

Medya vakalarının hem aylara hem de hak alanlarına göre kesişen dağılımı, belirli dönemlerde hangi tür ihlallerin yoğunlaştığını gös-

termektedir (Şekil 3). Onur ayı döneminde özellikle örgütlenme ve toplanma özgürlüğüne yönelik ihlaller öne çıkarken, yılın ikinci yarısında işkence ve kötü muamele yasağı ile LGBTİ+ karşıtı etkinlik vakaları artış göstermiştir.

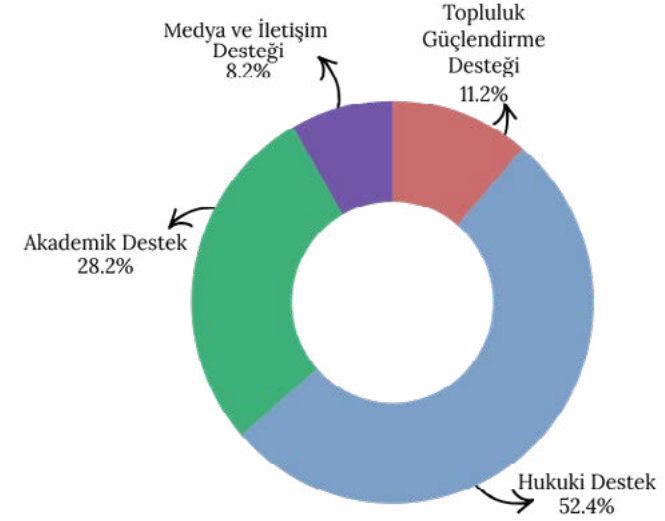
Şekil 3. Medya Vakalarının Aylara ve Hak Alanlarına Göre Dağılımı

3.2. Destek Başvuruları

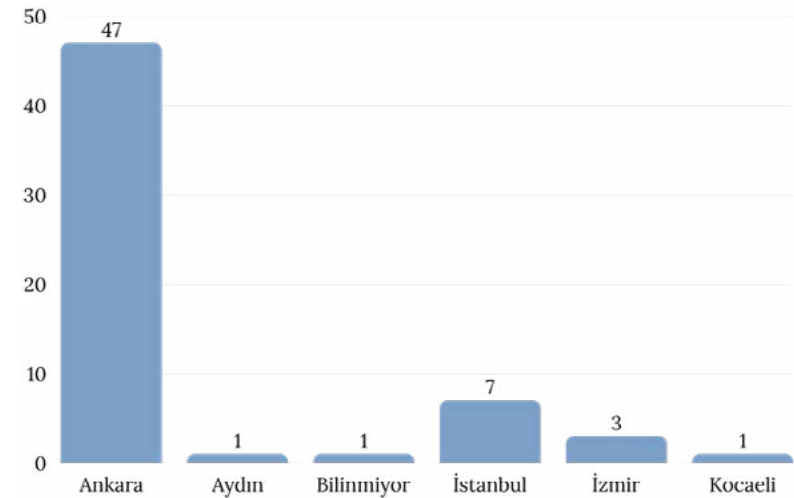
Ocak 2025 ve Aralık 2025 ayları arasında ÜniKuir Derneğine yapılan 206 destek başvurusunun 60'ı üniversitelerde LGBTİ+ lara yönelik hak ihlali ve ayrımcılık vakası içermektedir. Bu 60 destek başvurusu kapsamında 170 kez destek sunulmuştur. Destek gruplarına göre dağılım şu şekildedir: 48 hukuki destek başvurusu kapsamında 89; 4 topluluk güçlendirme desteği başvurusu kapsamında 19, 5 akademik destek başvurusu kapsamında 48, 3 medya ve iletişim destek başvurusu kapsamında 14 kere destek sağlanmıştır.

Şekil 4. Hak İhlali İçeren Destek Gruplarının Dağılımı

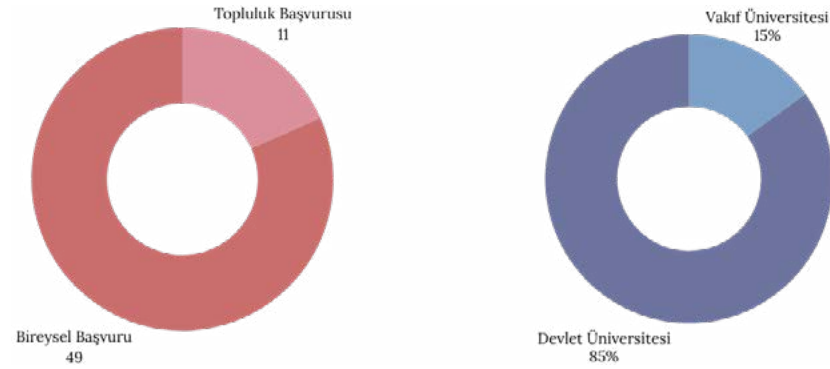
Destek başvuruları 2025 yılında en çok Ankara'dan gelmiştir. Ankara'nın yanı sıra başvuruların alındığı diğer şehirlerin dağılımı şu şekildedir:

Şekil 5. Destek Verilerinin Şehir Dağılımları

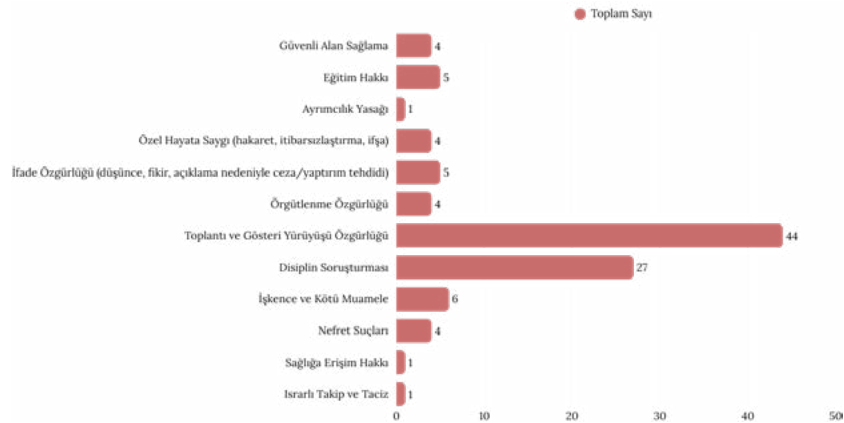
Gelen 60 destek başvurusunun 49'u bireysel başvuru statüsündeyken, 11'i üniversitelerdeki LGBTİ+ öğrenci topluluklarından gelmiştir. Raporlanan hak ihlallerinin gerçekleştiği üniversitelerin dağılımına bakıldığında başvuruların %85'i devlet üniversitelerinden, %15'i vakıf üniversitelerinden alınmıştır.

Şekil 6. Başvuru Türleri ve Üniversite Dağılımları

Ocak 2025 tarihinden itibaren ÜniKuir'e ulaşan destek başvuruları arasında üniversiteli LGBTİ+'lara yönelik hak ihlali ve ayrımcılık içeren konuların dağılımı **Şekil 7'**de sunulmuştur:

Şekil 7. Başvuruların Konu Dağılımı

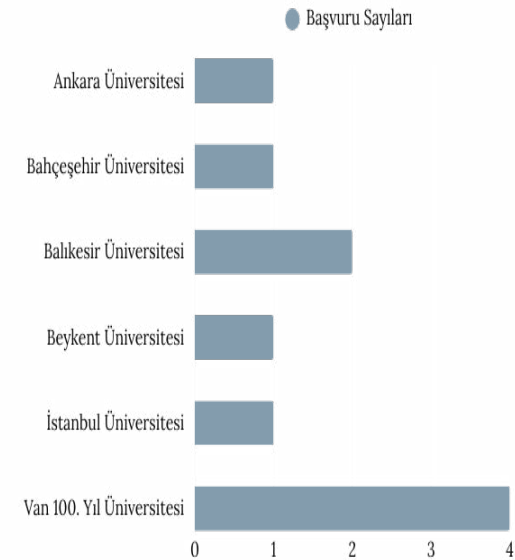

Başvurular değerlendirildiğinde LGBTİ+ öğrencilerin, 2025 yılında en çok *Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Özgürlüğü* (44) ve *Disiplin Soruşturması* (27) durumlarına dair haklara ve hukuki sürece yönelik destek talep ettiği görülmektedir. Aynı zamanda disiplin soruşturmalarının her biri toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğü hakkının ihlal edildiği vakalarda görülmüştür. Bir diğer deyişle, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Özgürlüğü'nün ihlal edildiği vakaların %61,36'sında Disiplin Soruşturması bulunmaktadır.

3.3. Hak İhlali Raporlama Formu

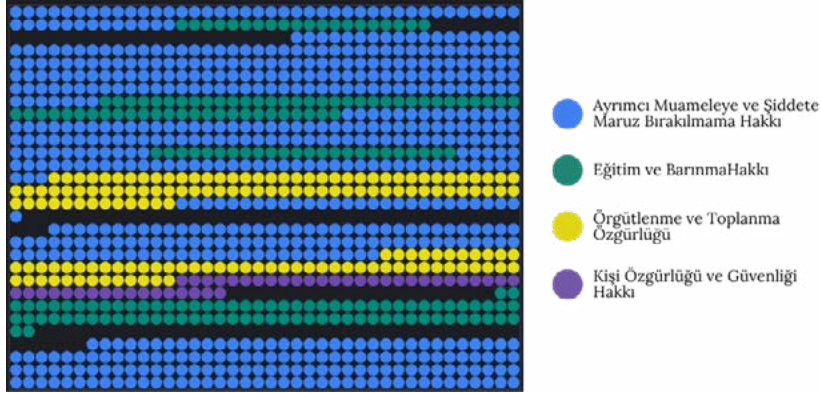
Ocak 2025 tarihinde erişime açılan form üzerinden üniversitelerde LGBTİ+ haklarına dair hak ihlalleri toplanmıştır. Ankara, Balıkesir, İstanbul ve Van'da bulunan toplam 6 farklı üniversiteden bildirilen 10 hak ihlali raporlanmıştır (Şekil 8).

Şekil 8. Hak İhlali Formundaki Başvuru Sayıları ve Üniversite Dağılımları

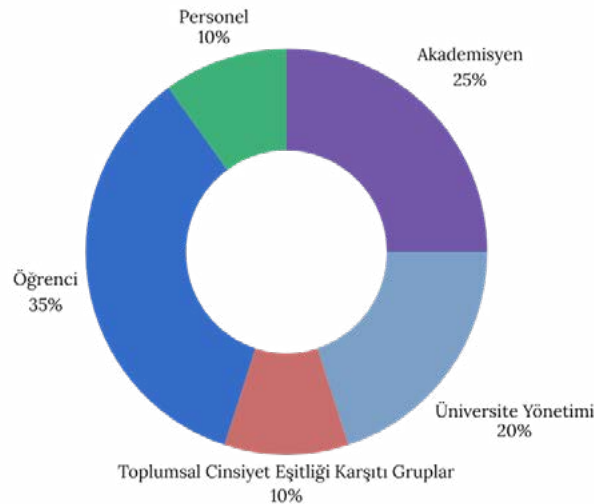
İhlallerin aktarımlarda ne sıklıkla ve hangi ihlaller ile yakın bir şekilde gösterildiğine dair analiz çıktısı **Şekil 9**'da sunulmuştur.

Şekil 9. Hak İhlalleri Form Cevapları Belge Haritası

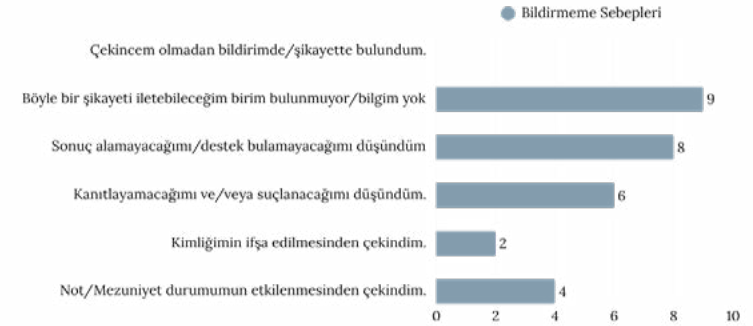
İhlallerin üniversitenin hangi mensupları tarafından gerçekleştirildiğine dair bulgular aşağıda verilmiştir (Şekil 10).

Şekil 10. Hak İhlalleri Formu Verilerinde İhlali Gerçekleştiren Mensuplar

Yaşanan ihlallerin bildirilmesine dair sorulan soruya gelen yanıtlarda yalnızca "Hayır, Bildirmedim" seçeneği işaretlenmiştir. Bir başka deyişle, forma gelen bildirimlerin hiçbirinde öğrenciler yaşadıkları olaya dair üniversitelerine bir bildirimde bulunmamıştır. Yaşanan ihlallere karşı üniversitelere bir bildirimde bulunulmamasının sebeplerini katılımcılar şu şekilde aktarmıştır (Şekil 11):

Şekil 11. Hak İhlali Form Verileri İhlallerin Bildirilmeme Sebepleri

Burada dikkat çeken bulgu ise şikayet konusu ne olursa olsun üniversitelerdeki LGBTİ+'ların şikayet etmesine engel olan en büyük sebebin, şikayetleri iletebilecekleri bir birim olmaması ve dolayısıyla bir sonuç alamayacaklarını ve bu süreçte destek bulamayacaklarını düşünmeleridir.

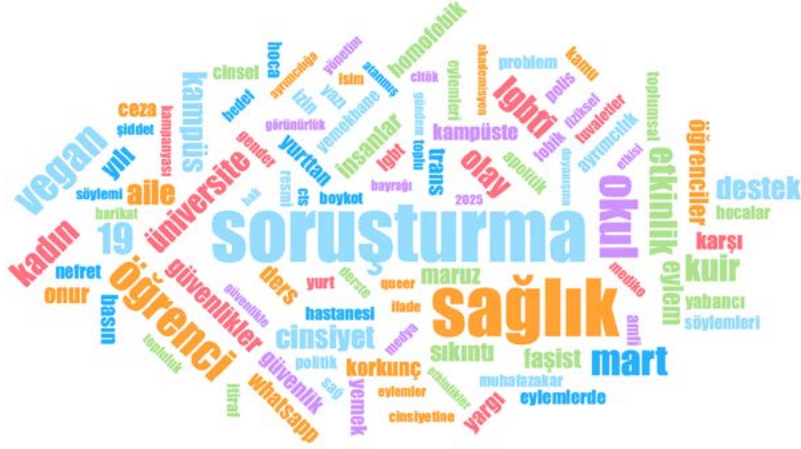
3.4. Odak Grup Görüşmesi

Raporda LGBTİ+ öğrencilerin deneyimlerine de yer vermek amacıyla hak sahipleriyle Ocak 2026'da odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Ankara, İstanbul, Kocaeli ve Mersin'de bulunan 6 üniversiteden⁵ 6 öğrenci ile gerçekleştirilen odak grup görüşme-

⁵ Hacettepe Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Türk-Alman Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi.

sinde katılımcıların sorulara cevapları değerlendirildiğinde, en sık tekrar edilen kelimelerle bir görsel hazırlanmıştır (Şekil 12)°.

Şekil 12. Temalarda En Sık Tekrar Edilen Kelimeler

Bu kavramların birbirleriyle nasıl ilişkilendiğini ve hangi hak ihlallerinin bir arada yaşandığını anlamak için kod ilişkiler tarayıcısı analizi gerçekleştirdik. Aşağıdaki şekil, odak grup görüşmelerinde tespit edilen temaların birbirleriyle olan bağlantılarını ve bu bağlantıların yoğunluğunu göstermektedir.

Şekil 13. Kod İlişkileri Tarama Tablosu

	Eğitim ve Barınma Hakkı	Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü	Ayrımcı Muameleye Maruz Bırakılmama Hakkı	İfade Özgürlüğü	Sağlığa Erişim Hakkı	Kişisel Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı	Toplam
Sağlığa Erişim Hakkı	3						3
Kişisel Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı		3					3
Eğitim ve Barınma Hakkı		19	15	3	3		40
Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü	19		14	9		3	45
İfade Özgürlüğü	3	9					12
Ayrımcı Muameleye Maruz Bırakılmama Hakkı	15	14					29
Toplam	40	45	29	12	3	3	132

Bu analiz, üniversitelerde LGBTİ+'ların yaşadığı hak ihlallerinin birbirinden bağımsız değil, kesişen ve iç içe geçmiş deneyimler olduğunu göstermektedir. Özellikle Eğitim ve Barınma Hakkı ile Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü arasındaki güçlü bağlantı (19 ortak kod), kampüste örgütlenme imkanı kısıtlanan öğrencilerin aynı zamanda eğitim ve barınma alanlarında da sorunlar yaşadığını ortaya koymaktadır.

4. AYRIMCILIK VE HAK İHLALLERİ

Önceki bölümde sunulan genel bulgular, 2025 yılında üniversitelerde LGBTİ+’lara yönelik hak ihlallerinin kapsamını ve sistematikleşen yapısını ortaya koymuştur. Medya vaka takibinden destek başvurularına, raporlama formundan odak grup görüşmelerine kadar farklı kaynaklardan elde edilen veriler, ihlallerin yalnızca sayısal büyüklüğünü değil; aynı zamanda hangi hak alanlarında yoğunlaştığını ve birbirini nasıl beslediğini göstermektedir.

Bu bölümde, tespit edilen hak ihlalleri altı temel hak alanı altında derinlemesine incelenmektedir: Ayrımcı Muameleye Maruz Bırakılmama Hakkı, İfade Özgürlüğü, Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü, Eğitim ve Barınma Hakkı, Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı, Sağlığa Erişim Hakkı. Her bir hak alanına ilişkin bulgular, medyaya yansıyan vakalar, destek başvuruları, raporlama formu ve odak grup görüşmelerinden elde edilen verilerin bütünlüklü değerlendirilmesi ile sunulmaktadır.

4.1. Ayrımcı Muameleye Maruz Bırakılmama Hakkı

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 10. maddesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 14. maddesinde ve daha birçok uluslararası hukuki belgede ayrımcılık yasağı yer almaktadır. Bu norma göre kişilere kimlikleri, özellikleri, tercihleri, durumları veya düşünceleri nedeniyle ayrımcılık yapılamaz. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığı, yalnızca Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin (İstanbul Sözleşmesi) 4. maddesinde açıkça yer almaktadır. Kaldı ki Sözleşme, Türkiye’deki gerici ve faşist siyasi hareketler tarafından bu nedenle hedef gösterilmiş ve 20 Mart 2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı kararı ile Türkiye sözleşmeden çekilmiştir. Cumhurbaşkanlığı kararının iptali için Danıştay’da açılan

dava reddedilmiş ve bu karar kesinleşmiştir⁷. Ancak bu durum, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği (CYCK) temelli ayrımcılık yapısının meşru ve hukuka uygun olduğu anlamına gelmeyecektir. Günümüz koşullarında CYCK temelli ayrımcılığa karşı anayasal ve yasal düzeyde koruma sağlanmasının, hukuk devletinin pozitif yükümlülüklerinden biri olduğuna şüphe yoktur. Fakat bu koruma sağlanmamış olsa bile ayrımcılık yasağının doğası gereği ve ayrımcılık yasağını düzenleyen maddelerde yer alan “ve benzeri”, “diğer statüler” gibi ifadelerin CYCK temelli ayrımcılığı da kapsadığı kabul görmektedir⁸. 2025 yılı üniversiteli LGBTİ+’ların kamu otoritelerinin uygulamaları neticesinde çeşitli biçimlerde ayrımcılığa uğradığı bir yıl olmuştur.

Üniversitelerde LGBTİ+ haklarını içeren akademik çalışmalar günden güne azalırken ve baskı altındayken üniversiteler LGBTİ+ karşıtı çalışmalara ev sahipliği yapmaya devam etmektedir. 2025 yılında en az 6 üniversitede (Atatürk Üniversitesi⁹, Boğaziçi Üniversitesi¹⁰, Hacettepe Üniversitesi¹¹, İstanbul Üniversitesi¹², İstanbul Medeniyet Üniversitesi¹³, Yıldız Teknik Üniversitesi¹⁴) LGBTİ+’ları

- 7 <https://ekmekvegul.net/gundem/danistay-idari-dava-daireleri-kurulu-istanbul-soz-lesmesinden-cekilme-kararini-hukuka-uygun-buldu>
- 8 Bkz. Anayasa Mahkemesinin 2013/2928 Başvuru Numaralı ve 18/10/2017 tarihli kararı; BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (2013), Herkes Eşit ve Özgür Doğar: Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği, http://www.ohchr.org/Documents/Publications/BornFreeAndEqual_Turkish.pdf; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Ayrımcılıkla Mücadelede Alınacak Önlemlere İlişkin Üye Devlete Yönelik Tavsiye Kararı (2010), <https://rm.coe.int/168047f2a6>.
- 9 <https://www.yenisafak.com/hayat/aile-calistayi-tamamlandi-care-kuranin-emirleri-ve-fitrata-uygun-hareket-etmekte-4728320>
- 10 <https://www.yeniakit.com.tr/haber/aile-calistayinda-hakli-talep-sapkin-lgbt-ter-or-orgutu-ilan-edilsin-1967722.html>
- 11 https://www.instagram.com/reels/DI_Kc0llnw4/
- 12 <https://www.unikuir.org/haberler/iu-siyasal-bilgiler-39-de-nefret-paneli-yapilirken-kapisinda-nefrete-karsi-duran-ogrencilere-ogb-saldirdi-26-11-2025>
- 13 https://www.unikuir.org/haberler/nefret-panelinin-yeni-adresi-medeniyet-universitesi-nde-ogrenciler-etkinligin-kapisinda-eylemdeydi-06-12-2025?fbclid=PAZXh0bgNhZW0CMTEAc3J0YwZhHBfaWQPMTI0MDI0NTc0Mjg3NDE0A-AGnBU-if0VhUWQbI5LzEHmMfEgjJ4pGnUTgfwvBHJOf0MQKBT5r7hcvIPwwd-LA_aem_mRFkjlBv9m9PqDtQEsYjg
- 14 <https://www.evrensel.net/haber/586192/ytude-aile-yili-etkinligine-ogrencilerden-tepki-esitligin-ve-ozgurlugun-mucadelesini-kampuslerde-buyutelim>

nefret söylemiyle hedef alan yahut bilimsel gerçeklerin çarpıtıldığı etkinlikler düzenlendi. Öyle ki Aile Vakfı tarafından Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenen Aile Çalıştayı'nda, LGBTİ+'ları hedef alan söylemlerle "LGBT'nin terör örgütü ilan edilmesi" çağrısında bulunuldu.

Bu tür söylem ve etkinlikler, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyecek nitelikte olup insan hakları hukuku bakımından nefret söylemi teşkil etmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yerleşik içtihadına göre; belirli bir grubu hedef alan, o grubun insan onurunu zedeleyen, dışlanmasını, aşağılanmasını veya şiddete maruz bırakılmasını teşvik eden ifadeler, ifade özgürlüğünün koruma alanı dışında kalmaktadır¹⁵. LGBTİ+'ların "terör örgütü" olarak tanımlanması ya da bu yönde çağrılarda bulunulması, doğrudan damgalayıcı, kriminalize edici ve şiddeti meşrulaştırıcı bir etki yaratmakta; ayrımcılık yasağıyla ve ifade özgürlüğünün sınırlarıyla açık biçimde çelişmektedir.

Üniversitelerin bu tür etkinliklere mekân sağlaması, bu ihlale doğrudan dahil oldukları anlamına gelmektedir. Üniversite yönetimleri, LGBTİ+ öğrencilerin güvenliğini ve eşit haklardan yararlanmasını sağlamakla yükümlü iken, nefret söylemi içeren faaliyetlere izin verilmesi anayasal, yasal ve uluslararası hukuk açısından yükümlülüklerin ihlaline yol açmaktadır. Dahası, bu söylemler kampüslerde düşmanca bir ortam yaratmakta, LGBTİ+ öğrencilerin ifade ve örgütlenme özgürlüğü, akademik özgürlük ve eğitim hakkı üzerinde caydırıcı bir etki doğurmaktadır.

LGBTİ+ karşıtı akademik faaliyetler, kimi zaman etkinliklerle gün yüzüne çıkarken kimi zaman da öğretim üyelerinin bireysel söylemleri ve faaliyetleri üzerinden gündeme gelmektedir. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi eski Dekanı Ahmet Akın hakkında, uzmanlık alanı dışında olmasına rağmen LGBTİ+ olduğunu düşündüğü kişilere "onarım/dönüşüm terapisi" uyguladığı ve bu süreçte çocukların fiziksel, duygusal ve cinsel

istismara maruz kaldığına dair iddialar kamuoyuna yansımıştır¹⁶. Türkiye'de dönüşüm terapisi uygulamalarına yönelik açık bir yasaklama veya yaptırım mekanizmasının bulunmaması bu tür insan hakları ihlallerinin sürdürülmesine olanak tanımakta; özellikle genç LGBTİ+'ların bedensel ve ruhsal bütünlüğünü ciddi biçimde tehdit etmektedir. Ayrıca bu iddiaları haberleştiren T24 muhabiri Can Öztürk hakkında halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma ve iftira suçlamalarıyla soruşturma başlatılmıştır¹⁷.

LGBTİ+ karşıtı faaliyetlerin hüküm sürdüğü üniversitelerde, LGBTİ+'lara yönelik ayrımcı uygulamalar devam etmektedir. Örneğin, Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı'nda trans bir öğrencinin tercih ettiği isimle hitap edilme talebinin reddedilmesi, akademik değerlendirme süreçlerinde ayrımcılığın sürdüğünü göstermektedir¹⁸.

Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin'in 2025 yılı boyunca yaptığı açıklamalar ve Bakanlık bünyesinde hayata geçirilen idari uygulamalar, eğitim politikalarının toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinden bilinçli biçimde uzaklaştırıldığını göstermektedir. Bakan Tekin'in "toplumsal cinsiyet eşitliği" kavramını "LGBT dayatması" olarak nitelendirerek hedef alması, eşitlik ve ayrımcılık karşıtı yaklaşımları ideolojik bir tehdit olarak çerçeveleyen ayrımcı bir resmi söylem üretmiştir¹⁹. Bu söylem yalnızca kamusal düzeyde kalmamış; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası'nın 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında okullarda toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine ders yapılması yönündeki kararı gerekçe gösterilerek üç öğretmene disiplin cezası verilmesiyle somut bir idari yaptırıma dönüşmüştür. Söz konusu kınama cezaları, eğitim emekçilerinin ifade özgürlüğünü ve akademik

16 <https://t24.com.tr/haber/cocuklarin-istismar-ve-taciz-ile-sucladigi-profesor-donusturme-terapisi-yaptigini-soyledi-magdurlar-t-24-e-konustu-akin-akil-sagliklari-yerinde-degil-dedi,1223251>

17 <https://kaosgl1.org/haber/gazeteci-can-ozturk-ifade-verdi-meslegin-geregini-yerine-getirdim>

18 <https://www.pembehayat.org/haberler/hacettepe-universitesi-tiyatro-yetenek-sinavinda-transfobi-mina-diye-hitap-edilirse-sinavini-iptal-ederiz-3707>

19 <https://www.memurlar.net/haber/1134139/bakan-tekin-toplumsal-cinsiyet-esitligi-adi-altinda-lgbt-dayatmasina-karsi-yiz.html>

15 Bkz. Vejdeland ve Diğerleri v. İsveç kararı, 2012.

özerkliğini ihlal ederken, öğrencilerin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılıktan korunmasına yönelik koruyucu eğitim politikalarının fiilen cezalandırıldığını ortaya koymaktadır²⁰.

Medyaya yansıyan bu vakalar üniversitelerde yaşanan ayrımcılığın görünür yüzünü oluştururken, form ve destek başvuruları medyaya ulaşmayan ancak bireysel düzeyde yaşanan ihlalleri de ortaya koymaktadır.

Ocak 2025'te erişime açılan Hak İhlali Raporlama Formu'nda bildirilen vakalarda 9 farklı Ayrımcı Muameleye Maruz Bırakılmama Hakkı bağlamında ihlal bulunmaktadır. Bildirilen hak ihlallerinin çoğunluğunun akademisyenler ve öğrenciler tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Öğrenciler tarafından gerçekleştirilen ihlaller fiziksel şiddet, sözlü taciz, dışlanma gibi temalarda yoğunlaşırken akademisyenler tarafından gerçekleştirilen ihlaller akademik ayrımcılık ve hedef gösterme temalarında bir araya gelmiştir. Dikkat çekici bildirimlerden birisi şu şekildedir:

66 “Dersin öğretim görevlisi, hiçbir bilimsel temele dayanmadan, tekrar tekrar LGBT+ bireylerin ‘hastalıklı’ olduğunu öne sürdü. Bununla da yetinmeyip, LGBT+ kimliklerin toplumdan tamamen dışlanması gerektiğini savundu ve ‘Bu sapıkça ve sapkınca düşüncelere sahip insanların acilen düzeltilmesi, mümkün olduğunca da toplumdan uzak tutulmaları gerekir.’ şeklinde nefret söylemi içeren ifadeler kullandı. Dahası, bu söylemlerini daha da ileri taşıyarak, LGBT+ bireyler için idam cezasının yasalaşması gerektiğini dile getirdi.”

X., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Öğrencisi

Odak grup görüşmeleri bu deneyimlerin bireysel düzeyde nasıl yaşandığını ve hak sahiplerini nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır. Odak grup görüşmelerinde katılımcılar, kampüste ayrımcı muameleye maruz bırakılmanın çok katmanlı bir deneyim olduğunu vurgulamıştır. Ayrımcılık, üniversitenin farklı aktörleri tarafından farklı biçimlerde gerçekleşmekte ve bu durum LGBTİ+ öğrencile-

rin kampüste güvensiz hissetmelerine neden olmaktadır. Katılımcıların deneyimleri dört ana düzeyde ortaya çıkmaktadır: (1) idari personelin ayrımcılığı, (2) akademisyenlerin fobik tutumları, (3) akran zorbalığı.

LGBTİ+ öğrenciler kampüsteki yönetim, idari personel, güvenlik görevlileri ve temizlik çalışanları gibi üniversite mensupları tarafından da ayrımcı tutumlara ve tehditlere maruz bırakılmaktadır.

66 “Biz tuvaletleri stickerlayıp yazı yazıyoruz ve orada bir tane temizlik görevlisi benim kalem sesimi duymuş herhalde. Beni fakültedeki birkaç tuvalet boyunca takip etmişti. Ardından da ben tuvaletteyken kabine girdiğimde tuvalette kimse yokken tuvaletin dış kapısını kapatıyor. Ardından ‘bu yazıları senin yazdığını biliyorum, bunları silmek çok kolay, sizi de silmek çok kolay’ diye bayağı açık açık tehdide uğramıştım.”

Behzat, Kocaeli Üniversitesi Öğrencisi

66 “Aile Yılı Sempozyumu yapıldı ve bu çok büyük bir yatırımın yapıldığı çok kapsamlı bir şeydi. Hatta Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı gelecekti galiba. Geldi mi emin değilim. Çünkü polisler falan geldi ve çok karmaşa yaşandı sonra. Ama hani bu tip şeyler de yapılmaya başlandı. Aile yılıyla alakalı bir poster gibi bir şey yapıştırıldığını da gördük.”

Burçe, Hacettepe Üniversitesi Öğrencisi

66 “Boyanan merdivenlere barikat koyduktan sonra bir sonraki gün zaten kum temizleme makineleri ile sildiler. Hatta biz sorduk onları temizleyen abilere, ‘Ya bu merdivenler ne kadar güzel olmuş. Niye bunları siliyorsunuz?’ bize ‘bu renklerin farklı bir anlamı varmış, okul bize silin dedi, o yüzden biz de sildik’ dediler.”

Sude, Koç Üniversitesi Öğrencisi

Katılımcılar, akademisyenlerin derslerde ve akademik ilişkilerde LGBTİ+’lara yönelik fobik söylemler kullandığını ve ayrımcı tutumlar sergilediğini dile getirmiştir. Bu durum, öğrencilerin hem akademik başarılarını hem de psikolojik iyilik hallerini doğrudan etkilemektedir.

66 "Ceza genel dersimizdeki akademisyenimiz bize neredeyse her ders LGBTİ+'nın pedofiliyi kapsadığını, bunu yaygınlaştırmaya çalıştığını ve Almanya'da bir arkadaşının kadınlara ayrılmış bir park yeri varmış, oraya park etmiş. Erkekmiş park eden arkadaşı. Polis ceza yazarken, 'Ben bugün kendimi kadın hissediyorum' demiş ve ceza yazmamış. Bunu anlattıktan sonra LGBT'nin ne kadar saçma sapan bir şey olduğuyla alakalı 5-6 dakika boyunca konuştu ve dersle alakası bile yoktu."

D., Türk-Alman Üniversitesi Öğrencisi

66 "...2 sene falan ben konservatuara hazırlandım... Kocaeli Üniversitesi özelinde mesela bir hoca vardı ismini hatırlamıyorum ama oyunlarında asla eşcinsel karakter olamaz, oynatmıyor. Fobik olduğunu açıkça dile getiriyor derslerde. Hatta okula girerken bize şey demişlerdi Kocaeli Üniversitesi'nde okuyan arkadaşlarım, 'Sakin sınavda gey olduğunu belli etme maskülen takıl, maskülen dur' falan. Çünkü kibar erkekten nefret ederler."

Behzat, Kocaeli Üniversitesi Öğrencisi

LGBTİ+ öğrenciler, kampüste diğer öğrenciler tarafından da kimliklerinden dolayı hedef gösterilmekte, nefret söylemine maruz bırakılmakta ve fiziksel şiddet tehdidi ile karşılaşmaktadır.

66 "...2025 girişlilerin olayı olduğu zaman beni aramıştı ve demiş ki 'benim fotoğrafımı alıp sırf homofobik söylemlere izin vermediğim için şu an benim fotoğrafımı şoplayıp bana etek giydirmişler. Bana peruk taktıkları fotoğraflar WhatsApp gruplarında dolaşıyor. Ben artık öğrenci topluluğunda bulunmak istemiyorum' deyip... Bu olay nezdinde kendisinin bir sürü fotoğrafı, bir sürü WhatsApp grubunda yayılmış."

D., Türk-Alman Üniversitesi Öğrencisi

Bu anlatılar, üniversitelerde LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılığın yalnızca bireysel değil, sistematik ve yapısal bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Üniversite personelinin gündelik mikro saldırılarından akademisyenlerin fobik söylemlerine, yönetimin kurumsal sessizliğinden akran zorbalığına kadar uzanan bu ayrımcılık zinciri, LGBTİ+ öğrencilerin kampüste güvenli ve eşit şartlarda eğitim alma haklarını sistematik olarak ihlal etmektedir.

4.2. İfade Özgürlüğü

İfade özgürlüğü; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 19. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26 ve devamı maddelerinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinde ve daha birçok uluslararası hukuki belgede yer almaktadır. İfade özgürlüğüne yönelik müdahaleler, tıpkı diğer temel hak ve özgürlükler gibi demokratik bir toplumda sadece kanunla öngörülmesi, meşru bir amaç taşıması ve ölçülü olması halinde hukukidir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihatları uyarınca nefrete ve şiddete teşvik etmeyen, şiddet eylemlerini meşru göstermeyen, kimlikleri nedeniyle toplumsal grupları aşağılamayan beyanlar ifade özgürlüğü kapsamındadır²¹. Ancak LGBTİ+'ların ifade özgürlüğüne yönelik hak ihlallerinin gerekçesiz ve ölçüsüz olduğu, keyfi bir şekilde uygulandığı, ayrımcı saik taşıdığı, dolayısıyla hukuka aykırı olduğu görülmektedir.

2025 yılında LGBTİ+'ların ifade özgürlüğü, hem dijital alanda hem de kampüs içinde sistematik biçimde sınırlandırılmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun gözaltına alınması sonrası başlayan protestoların ardından, feminist ve muhalif örgütlerin sosyal medya hesaplarına Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu talebiyle erişim engeli getirilmiştir. Engellenen hesaplar arasında LGBTİ+ Tıp Öğrencileri Ağı'nın bulunması²², bu müdahalelerin doğrudan LGBTİ+ örgütlenmesini hedef aldığını göstermektedir. Söz konusu erişim engelleri, LGBTİ+ örgütlerinin kamuoyuna seslenebildiği sınırlı alanların kapatılması anlamına gelmiştir.

Kampüslerde gökkuşağı bayrağı taşımak, pankart açmak ya da kültürel-sanatsal etkinlik düzenlemek bu yıl da ifade özgürlüğünün yoğun biçimde ihlal edildiği alanlardan biri olmuştur. Galatasaray Üniversitesi'nde tüm onay süreçleri tamamlanan Carol filminin "LGBTİ+ unsurlar" içerdiği gerekçesiyle son dakika iptal edilmesi

21 Bkz. Vejdeland ve Diğerleri v. İsveç kararı, 9 Şubat 2012; Norwood v. Birleşik Krallık kararı, 16 Kasım 2004.

22 <https://www.instagram.com/p/DHIKG8kKz3J/?igsh=djduNnFweTQyeTRr>

ve duyuruların kaldırılmasının istenmesi açık bir sansür örneğidir²³. Benzer biçimde Boğaziçi Üniversitesi'nde alternatif mezuniyet töreni sonrası bir öğrencinin gökkuşağı bayrağı taşıdığı için gözaltına alınması, sembolik ifade biçimlerinin dahi kriminalize edildiğini göstermektedir²⁴.

Medyaya yansıyan ihlallere ek olarak odak grup görüşmesinde katılımcılar bu hak ihlallerinin öğrenciler üzerinde nasıl bir baskı ve öz-sansür ortamı yarattığını anlatmaktadır. Örneğin aktarımlardan birinde Özel Güvenlik Birimi tarafından gökkuşağı bayrağının hedef alındığı şu şekilde belirtilmiştir: *"...kapatıldıktan sonra yaptığımız piknikteydi sanırım bayrağın fotoğrafını falan çektiler. Hatta sonra o fotoğraf bir tane gazetede yayınlanmıştı, 'Hacettepe LG-BT'ye dur dedi' şeklinde (Burçe, Hacettepe Üniversitesi Öğrencisi)." Gökkuşağı bayrağına yönelik başka bir ihlal ise katılımcılardan biri tarafından aktarılmıştır:*

66 *"Vegan topluluğuyla, onların düzenlediği bir pikniğe biz de ortak olmuştuk ve kampüs dışındaydı. Buna rağmen okulun sivillerinin orada olup bizi tehdit etmesi, uzaklaştırmaya çalışması ve bayrak bile taşımadığımız bir piknikte bizim bayrağımız olduğunu ve yürümeye çalışacağımızı iddia edip bizi oradan uzaklaştırmamız için tehdit etmiş oldukları bir piknik olmuştur."*

D., Türk-Alman Üniversitesi Öğrencisi

Etkinliklerdeki gökkuşağı bayrağı görünürlüğüne müdahalelerin yanı sıra üniversite yönetimleri tarafından etkinliklerin nasıl olacağı, kimin konuşacağı gibi ifade özgürlüğüne müdahaleler de gerçekleşmektedir.

66 *"...her sene konuşmacı listelerimizi gönderiyoruz. Bu sanırım diğer okullarda da var ama mesela bu sene bazı şeylerin daha fazla sansüre uğradığını fark ettik. Bu sene kulüpler ofisinin onaylamadığı, ama bizim çağırmak istediğimiz katılımcı oldu mesela."*

²³ <https://www.unikuir.org/haberler/galatasaray-universitesi-nde-onayli-gosteri-me-son-dakika-sansuru-carol-filmi-yasaklandi-24-12-2025>

²⁴ <https://www.instagram.com/p/DLnN3OcNrUp/?igsh=bWdxNWNqdjVzODBh>

Hani bu bile aslında nasıl bir bakış açısında olduklarını ifade ediyor bence."

Sude, Koç Üniversitesi Öğrencisi

Bu bulgular, üniversitelerde LGBTİ+ ifade özgürlüğünün hem açık yasaklar hem de sessiz baskılar aracılığıyla sistematik olarak kısıtlandığını göstermektedir.

4.3. Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü

Örgütlenme, toplanma ve gösteri yürüyüşü özgürlüğü; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 20. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 33 ve devamı maddelerinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesinde ve daha birçok uluslararası hukuki belgede yer almaktadır. Esasında farklı biçimlerde hak kullanımlarını ifade eden bu iki özgürlüğü, hukuki belgelerde genellikle aynı madde içerisinde düzenlenmesi ve amaçlarının benzer olması nedeniyle bir arada topladık. 2025 yılında da önceki yıllarda olduğu gibi üniversitelerdeki LGBTİ+ örgütlenmelerinin faaliyetleri engellenmiş, LGBTİ+ öğrenci kulüplerinin tüzel kişilikleri tanınmamış veya tanınsa dahi baskı altında faaliyet yürütmeye zorlanmışlardır, ayrıca öğrenci kulüpleri iktidar yanlısı gruplar ve medya tarafından hedef alınmıştır.

2025 yılı, LGBTİ+ öğrenci topluluklarının örgütlenme özgürlüğünün doğrudan hedef alındığı bir yıl olmuştur. Hacettepe Üniversitesi'nde on yılı aşkın süredir faaliyet yürüten Queer Deer LGBTİ+ Öğrenci Kulübü'nün, barışçıl protestolara katılım ve "gey/lezbiyen propagandası" iddiasıyla ikinci kez kapatılması bu ihlallerin en çarpıcı örneklerinden biridir. Daha önce mahkeme kararıyla kapatma işlemi iptal edilen kulübün yeniden kapatılması, yargı kararlarının fiilen etkisizleştirildiğini göstermektedir²⁵.

Queer Deer'ın kapatılması bunun yanı sıra 2025 yılı boyunca kamuoyuna yansıyan ve yasalaşmamış olmasına rağmen fiilen uygu-

²⁵ <https://www.unikuir.org/haberler/34-aile-yili-34-protestosu-sonrasi-queer-deer-34-gey-lezbiyen-propagandası-34-gerekcesiyle-kapatildi-27-07-2025>

lanmaya başlandığı tartışılan LGBTİ+ karşıtı yasa teklifi taslaklarıyla²⁶ doğrudan bağlantılı bir örnek teşkil etmektedir. Yürürlükteki mevzuatta “LGBTİ+ propagandası” şeklinde bir yasak bulunmasına rağmen, kulübün faaliyetlerinin bu gerekçeyle kriminalize edilmesi; söz konusu yasa taslaklarında öngörülen muğlak ve geniş yorumlanmaya açık ifadelerin idari uygulamalara önceden sirayet ettiğini göstermektedir. Bu durum, henüz kanunlaşmamış düzenlemelerin üniversite yönetimleri tarafından fiili norm haline getirilerek LGBTİ+ öğrencilerin örgütlenme özgürlüğünün kısıtlanmasına gerekçe yapılması anlamına gelmektedir.

Türk Alman Üniversitesi’nde LGBTİQ+ Dayanışma Topluluğu’nun etkinliklerinin üniversite öğrencilerinin iletişim kanallarında hedef gösterilmesi²⁷ ve vegan piknik gibi üniversite yaşamının olağan faaliyetlerinin polis ablukası altına alınması²⁸, Haliç Üniversitesi LGBTİ+ Öğrenci Topluluğunun sosyal medya hesapları aracılığıyla duyurduğu, kampüs içerisinde etkinlik öncesinde etkinliğin yapılacağı fakültenin önü polis ve özel güvenlik görevlileri tarafından abluka altına alınması²⁹ gibi örnekler örgütlenme özgürlüğünün daraltıldığını ortaya koymaktadır.

Hacettepe Üniversitesi’nde “Ailenin Korunması” sempozyumunu protesto eden öğrencilerin özel güvenlik birimi tarafından darp edilmesi ve ardından öğrencilere disiplin soruşturması açılması³⁰, yine yemekhane zamlarını protesto eden öğrencilerin gözaltına alınması³¹, İstanbul Medeniyet Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi’nde nefret içerikli etkinliklere karşı yapılan protestolara yönelik

- 26 <https://www.unikuir.org/haberler/varolus-39-hayasizlik-39-cinsiyet-degisikligi-yasak-hukümetin-anti-lgbti-yasasi-11-yargi-paketiyle-tekrar-gundemde-15-10-2025>
- 27 https://www.instagram.com/p/DPwO6qfjCdn/?igsh=MWJyM242cGYxeTF3Mw%-3D%3D&img_index=1
- 28 https://www.instagram.com/p/DQekrACjImq/?img_index=2&igsh=azBuMnh1M-zFsNzA2
- 29 <https://www.instagram.com/p/DHVwlq8gQGS/?igsh=MWo1cXJjc2FoY3k0Nw%-3D%3D>
- 30 <https://kaosgl.org/haber/hacettepe-universitesi-nde-ailenin-korunmasi-sempozyumunu-nu-protesto-eden-ogrencilere-guvenlik-birimi-saldirdi>
- 31 <https://www.unikuir.org/haberler/hacettepe-39-de-lgbti-ogrencilere-ve-yemekhane-eylemcilerine-polis-saldirdi-yaklasik-30-gozalti-17-10-2025>

fiziksel müdahaleler³², Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde 20 Kasım Nefret Suçu Mağduru Transları Anma Günü³³ ve Rojin Kabaiş için yapılan³⁴ basın açıklamalarına yönelik saldırılar toplanma özgürlüğüne dair durumu açıkça ortaya koymaktadır. Bu örneklerde güvenlik birimleri, LGBTİ+ ve kadın öğrencilerin pankartlarına el koymuş, fiziki şiddet uygulamış ve karşıt grupların saldırılarını engellememiştir.

Aile yılında derinleşen ayrımcı söylem iklimi, kampüslerde fiziksel saldırıların ve güvenlik güçlerinin taraflı tutumlarının önünü açmıştır. İstanbul Üniversitesi’nde gökkuşağı bayrağı taşıyan öğrencilere yönelik gerici ve milliyetçi grupların saldırıları, Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinde LGBTİ+ ve kadın öğrencilerin diğer öğrenciler ve sivil gruplar tarafından hedef alınması, nefret söyleminin doğrudan şiddete dönüştüğü örnekler olarak öne çıkmaktadır³⁵.

Bu tür eylemlerin, yalnızca bireysel saldırılar olarak değerlendirilmesi yeterli olmayacaktır; bu eylemlerin nefret suçu niteliği taşıyan ağır insan hakları ihlalleri olduğu kabul edilmelidir. Çünkü eylemlere sözlü ve fiziki saldırı düzenleyen kişilerin motivasyonlarından biri de bu eylemlerin LGBTİ+’lar tarafından örgütlenmesi ve LGBTİ+ haklarına ilişkin olmasıdır. LGBTİ+’lara yönelik saldırıların, mağdurların kimliklerinden kaynaklanması; bu eylemleri sıradan adli vakalar olmaktan çıkararak, nefret saikiyle işlenmiş suçlar hâline getirmektedir.

- 32 https://www.unikuir.org/haberler/nefret-panelinin-yeni-adresi-medeniyet-universitesi-nde-ogrenciler-etkinligin-kapisinda-eylemdeydi-06-12-2025?fbclid=PAZXh0bgNhZW0CMTEAc3J0YwZhcHBfaWQPMTI0MDI0NTc0Mjg3NDE0A-AGnBU-if0VhUWQbi5LzEHmMfEgjJ4pGnUTgfwvBHJOfo0MQKBT5r7hcvPwwd-LA_aem_mRFkJlbRv9m9PqDtQEsYjg
- 33 <https://www.unikuir.org/haberler/dtcf-39-de-20-kasim-trans-anma-gunu-pankarti-na-ogb-saldirisi-taciz-ve-siddet-19-11-2025>
- 34 <https://www.unikuir.org/haberler/dtcf-39-li-lgbti-ve-kadin-ogrenciler-rojin-39-in-sesi-oldu-ogb-ogrencilere-saldirdi-30-10-2025>
- 35 <https://tr.euronews.com/2025/10/28/hacettepe-universitesinde-palali-saldiri-ogrenciler-gozaltinda>

Uluslararası insan hakları hukukunda; nefret suçları konusunda devletlere bu tür suçları önleme, etkili biçimde soruşturma ve faileri cezalandırma yönünde özel bir özen yükümlülüğü yüklenmektedir. Kampüslerde gerçekleşen saldırılarda güvenlik güçlerinin pasif kalması ya da saldırgan gruplara karşı koruyucu-önleyici tedbirler almaması, devletin bu yükümlülüğünü yerine getirmediğini göstermektedir. Ayrıca, nefret suçu teşkil eden bu eylemlerin cezasız bırakılması, yalnızca mağdurların adalete erişim hakkını zedelemekle kalmamakta; aynı zamanda kampüslerde LGBTİ+ öğrenciler açısından sürekli bir tehdit ve güvensizlik ortamı yaratmaktadır.

Basın açıklamaları ve barışçıl gösterilere katılan öğrenciler hakkında açılan disiplin soruşturmaları 2025 yılında yaygın ve ciddi hukuka aykırılıklarla yürütülmüştür. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu uyarınca, disiplin soruşturmalarının hukuki belirlilik, savunma hakkı ve adil yargılanma ilkeleri gözetilerek yürütülmesi zorunlu olmasına rağmen birçok üniversitede bu güvencelerin sistematik biçimde ihlal edildiği tespit edilmiştir. Bazı üniversitelerde yazılı savunma hakkı fiilen ortadan kaldırılarak öğrenciler sözlü savunmaya zorlanmıştır. Bununla birlikte, soruşturma kapsamında yöneltilen soruların önemli bir bölümünün isnat edilen fiille ilgisiz olduğu; öğrencilerin düşünceleri, sosyal çevreleri ve önceki etkinliklere katılımları gibi konular hakkında sorular sorulduğu görülmüştür.

Neredeyse bütün disiplin soruşturmalarında, öğrencilerin hangi somut eylem nedeniyle, hangi hukuki düzenleme uyarınca suçlandığı ve bu suçlamaya dayanak gösterilen deliller kendilerine açık ve anlaşılır biçimde bildirilmemiştir. Savunma sürelerinin orantısız biçimde kısıtlanmak istendiği; öğrencilerin dosyaya erişim, delilleri inceleme ve savunmalarını hazırlamak için makul süreye sahip olma haklarının ihlal edildiği de raporlanmıştır.

ÜniKuir'in hukuki destek mekanizmasına yapılan başvurularda medyaya yansımayan vakaların da olduğu anlaşılmaktadır. Bir devlet üniversitesinde, LGBTİ+ öğrenci topluluğu kurmak için bir araya gelen öğrencilerin bazılarının ailelerinin polis tarafından arandığı ve durumdan "haberdar" edildiği, yine aynı üniversitedeki öğren-

cilerin kampüsteki faşist öğrenci grupları tarafından "uyarıldığı" ve videolarının çekildiği bilinmektedir. Bu başvurular, kampüslerde yaşanan hak ihlallerinin yalnızca kamuoyuna ve medyaya yansıyan örneklerle sınırlı olmadığını; aksine belki de büyük bir bölümünün görünmez ve kayıt dışı biçimde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin ailelerinin kolluk güçleri tarafından aranması, açık bir yasal dayanak olmaksızın gerçekleştirilen özel hayatın gizliliğinin ihlali ve fişleme niteliği taşımakla beraber öğrenciler üzerinde yoğun bir psikolojik baskı ve caydırıcı etki yaratmaktadır. Benzer şekilde, kampüs içindeki faşist gruplar tarafından öğrencilerin hedef alınması, üniversite yönetimlerinin koruma yükümlülüğünü yerine getirmediğini göstermekte; LGBTİ+ öğrencilerin güvenli ve eşit bir eğitim ortamına erişimini fiilen imkânsız hâle getirmektedir. İçişleri Bakanlığının 81 il valiliğine gönderdiği "Üniversitelerde Güvenlik Tedbirleri" konulu genelge ise bu ihlalleri merkezi bir politika haline getirmiştir³⁶. Genelgeyle öğrenci toplulukları "marginal" ve "terörle ilişkili" yapılar olarak kodlanmakta; kampüslerde etkinliklerin "güvenlik riski" gerekçesiyle önceden değerlendirilmesi, gerekli görüldüğünde kampüslere polis ve jandarma yerleştirilmesi, kampüs dışındaki etkinlikler için bildirim zorunluluğu getirilmesi ve tanıtım stantlarının yasaklanması gibi düzenlemeler öngörülmektedir. Ayrıca öğrencilerin sosyal medya paylaşımlarının "provokasyon" olarak görülmesi, girişlerde turnike/kartlı geçiş, kamera ve benzeri gözetim araçlarının yaygınlaştırılması gibi uygulamalarla kampüs yaşamı sürekli denetim altında tutulmakta; böylece örgütlenme faaliyetleri üzerinde caydırıcı bir baskı kurulurken öğrencilerin dayanışma ve ifade alanları daraltılmaktadır.

LGBTİ+ hareketinin görünürlüğünün önemli bir parçası olan kampüslerdeki onur yürüyüşleri ve onur ayı etkinliklerinin bu yıl arttığı söylenebilir. Özetle, 8 üniversitede onur ayı etkinliklerinin yanı sıra onur yürüyüşünün de düzenlenmesi planlanmıştır. Bunlar; Bilkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Türk Alman Üniversitesi ve Ye-

36 <https://www.unikuir.org/haberler/universitelerde-guvenlik-tedbirleri-genelgesi-ne-dair-30-09-2025>

ditepe Üniversitesidir. Bu üniversitelerin yalnızca dördünde onur yürüyüşü yapılabilmektedir. Diğerlerinde ise polis ve özel güvenlik müdahalesi altında olmak üzere onur yürüyüşü yerine basın açıklaması yapılmış yahut basın açıklaması dahi engellenmiştir. Onur ayı etkinlikleri ise bu yıl 20 farklı üniversitenin LGBTİ+ öğrenci topluluğu tarafından planlanmıştır. Bunlar; Ankara Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Kadir Has Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Türk Alman Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesidir. Bunların yanı sıra Haliç Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Bilgi Üniversitesi ortak bir onur ayı etkinliği düzenlemiştir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için ÜniKuir'in "Kampüslerde Onur Ayı 2025 Yılı Raporu"na göz atılması önerilir.

Medyaya yansıyan vakalar örgütlenme özgürlüğü ihlallerinin en görünür örneklerini sunmakla birlikte, bu hak ihlalleri yalnızca kamuoyuna düşen vakalarla sınırlı değildir. Raporlama formu aracılığıyla elde edilen veriler, medyaya ulaşmayan ancak öğrencilerin gündelik deneyimlerinde yer alan kısıtlamaları da ortaya koymaktadır.

66 "Beykent Üniversitesinde LGBTİ+ öğrenci topluluğu açmak için Whatsapp gruplarına yazdım. Herkes yaygara kopardı oysa ki sadece imza toplamak istiyordum. İki gün sonra rektörün odasının karşısında ders çalışırken 'LGBTİ kulübü burada asla açılmaz öyle saçma bir şey olamaz' diye bir kişiyle bağırarak muhabbet ettiklerini duydum."

X., Beykent Üniversitesi Öğrencisi

Günlük yaşamdaki sınırlamaların yanı sıra medya takibinde de aktarılan eylemlerdeki örgütlenme ve toplanma hakkı ihlalleri, formlardaki cevaplara yansımıştır:

66 "Önce sağcılar saldırdı bize edebiyat kampüsünde, sonra özel güvenlik birimi bizi kampüsten kovmaya çalıştı. Biz toplu bir şe-

kilde dışarı çıktık o sırada sloganlar atıldı. Siviller bizi takip edip metroya ve yemekhaneye dağılmamıza izin vermedi."

X., İstanbul Üniversitesi Öğrencisi

Form verileri bireysel deneyimleri yansıtırken, ÜniKuir Derneğine yapılan destek başvuruları örgütlenme özgürlüğünün en çok ihlal edilen hak alanlarından biri olduğunu teyit etmektedir. Başvuruların 44'ü bu başlık altında değerlendirilmiştir.

Odak grup görüşmelerinde örgütlenme ve toplanma özgürlüğü, katılımcıların en çok dile getirdiği tema olmuştur. Katılımcılar, kampüsteki LGBTİ+ örgütlenme deneyimlerini aktarırken, bu haklarının hem açık engellerle hem de daha örtük biçimlerde sistematik olarak kısıtlandığını ifade etmiştir. Bu deneyimler beş ana eksen etrafında şekillenmiştir: kulüp statüsünün tanınmaması, alan erişiminin engellenmesi, sosyal medyada hedef gösterilme, toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı gruplarla karşı karşıya gelme ve eylemlere yönelik müdahaleler.

Kulüp statüsünün tanınmaması yalnızca kurumsal bir düzensizlik olarak kalmamakta, doğrudan fiziksel alan erişimini de etkilemektedir. Resmi statüsü olmayan bir kulübün sınıf veya amfi kiralayamaması, örgütlenme imkanlarını baştan sekteye uğratmaktadır.

66 "...bu sene de yine zaten etkinlik izni çıkmadığı için bunu bahane edip, başka şeyleri de bahane edip tekrar kapattılar topluluğu... Bizim yönetmeliğimiz hakkında bir itiraz gelmişti SKS'de ve işte cinsel yönelim, cinsel kimlik ve benzeri gibi bir ibare vardı ve o vb. ibaresine takılmışlardı. Çünkü ucunu çok açık bırakıyormuşuz ve ne kastettiğimiz belli değilmiş... Çünkü LGBTİ+ topluluğu olduğu için biz ve benzeri deyince ne diyoruz asla kestiremiyorlarmış. Bu şekilde bir ayrımcılığa maruz kalmıştık... Amfi falan da kullandırtmıyorlar açıkçası, sınıfları falan pek kullanamadık."

Burçe, Hacettepe Üniversitesi Öğrencisi

66 "...Çünkü zaten resmi olarak bir üniversite topluluğu değiliz. Bizim üniversitemizde de politik görüşlü izin çıkıyor. Daha önce kadın dayanışması ve cinsiyet eşitliği için de yapılan topluluk

başvurularında bulunduğumuzda red cevapları aldık..”
İlke, Mersin Üniversitesi Öğrencisi

Fiziksel alanda örgütlenme imkanları kısıtlanan LGBTİ+ öğrenci toplulukları, dijital alanda da benzer bir baskıyla karşı karşıya kalmaktadır. Sosyal medya, kamusal alan olarak önemli bir rol üstlenmek ile birlikte, burada da hedef gösterilme ve taciz deneyimleri yaşanmaktadır.

66 “Bu renkli merdivenler olaylarından sonra itiraf sayfalarında şöyle bir kitle oluştu. Niye bilmiyorum gerçekten ‘siz işte kendi ideolojinizi okula yansıtabiliyorsunuz, okula dikte edebiliyorsunuz, o zaman biz de yapalım.’ Öncelikle ee yapın zaten. Sonralıkla bunun sonucu şöyle fotoğraflara çıktı. Korkunç AI (yapay zeka) mesela bizim bir tane saat kulemiz var. Herkesin bildiği Koç de-yince hemen önünüze çıkan saat kulesini Fenerbahçe renklerine boyamış ‘işte o zaman ben de kendi ideolojimi size dikte ediyorum hadi bakalım geyler’ falan gibi bir yerden böyle bir süre bununla uğraştık ve enteresandı yani.”

Sude, Koç Üniversitesi Öğrencisi

Sosyal medyadaki hedef gösterme pratiği çoğunlukla çevrimdışı dünyaya da taşınmaktadır. Katılımcılar, kampüslerdeki toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı gruplar tarafından hem çevrimiçi hem de yüz yüze düzeyde baskı ve tehdit ile karşılaştıklarını aktarmıştır.

66 “...hala kampüste güvende hissetmiyoruz bu olay olduktan sonra. Çünkü söylemleri bizim oturacağımız yere sabah 9’da gelip 3’e kadar oraya bekleyip bizi öğrenmek, bize karışmak veya bize şiddet uygulamak üstüne temellenmişti... Öğrencilerin bir kısmı olan muhafazakar kesim tarafından daha da fazla nefrete uğruyoruz. Bizim stickerlarımız vesaire Twitter’da bir ara bir kavga olmuştu. Muhafazakar kulübün başkanı, bizim yapıştırdığımız stickerları söküp ‘renklerinizi solduracağız’ gibi bir şey yazmıştı. Ondan sonra kavga gibi bir şey dönmüştü Twitter’da. Onlar tarafından daha şiddetli bir şekilde hedef gösteriliyoruz ama genel olarak öğrenciler arasında bence biraz daha iyi bir konumdayız. Özellikle 19 Mart sürecinden sonra.”

D., Türk-Alman Üniversitesi Öğrencisi

66 “...Türk Araştırmaları komisyonu ismi ve okul bunu fonluyor tabii ki. İsmi kadar yani aktiviteleri de araştırmalardan oluşmuyor tahmin edebileceğiniz gibi. Bu komisyondaki kişilerin Aile Yılı’ndan güç aldığını ve işte nefret söylemlerini hayata geçirdiklerini ve onları beslediklerini düşünüyorum ben açıkçası. Mesela daha önce duymadığım nefret söylemlerini duydum. Arkadaşlarım deneyimledi kampüs içinde.”

A., Yeditepe Üniversitesi Öğrencisi

66 “Siyasal islamcı bir grup tarafından ‘LGBT’yi kapatmaya’ yönelik bir imza kampanyası başlatıldı, dilekçe kampanyası. Ve bunu gruplarda yaymak suretiyle işte ‘bu aileyi yıkan yoldan çıkmış akımı durdurmak için siz de dilekçe kampanyamıza destek olun, şu insanlara ulaşabilirsiniz’ şeklinde bir liste yayınlamışlardı... Çok da şaşırtıcı bir şeydi. Çünkü Queer Deer’in kapatılması değildi yani istek. Direkt LGBT’nin kapatılmasıydı okuldaki ve onun da nasıl başarılmasını beklediklerini çok anlamadık açıkçası.”

Burçe, Hacettepe Üniversitesi Öğrencisi

Kampüste karşıt gruplarla yaşanan bu gerginlik ortamında, eylemlere yönelik müdahale çoğunlukla üniversite yönetiminden gelmektedir. Katılımcılar, düzenledikleri eylem ve etkinliklerin üniversite yönetimi, özel güvenlik birimi ve rektörün izniyle kampüse giren kolluk kuvvetleri tarafından engellenmek için kullanıldığını ifade etmiştir.

66 “Rojin eylemleri olmuştu okulda. Orada direkt güvenlik görevlileri fiziksel müdahaleye kalkmıştı ve kürtçe bir slogan atıldığı için. Bunun gibi ufak tefek sebeplerden dolayı bile direkt müdahale olabiliyor ve bu müdahaleler fiziksel oluyor. Bütün eylemlerimiz zaten kayda alınıyor.”

Behzat, Kocaeli Üniversitesi Öğrencisi

66 “Bizim okulda bu palalı saldırıdan çok daha önce bir muştalı saldırı oldu. O çok gündem olmadı ama yine faşist gruplar tarafından bazı arkadaşlarımıza bir saldırı oldu, kaşı yarılan olmuştu. Ve sonrasında biraz okulun içinde bir olay çıktı. Okula çevikler girmişti. Güvenlikler ve çevikler abluka oluşturmuşlardı. Orada

şöyle bir saçmalık vardı. Faşist saldıran grubun önünde polisler, onların önünde güvenlikler bize dönük vaziyette duruyorlardı. Sanki bizi saldıran taraftan değil de faşistleri bizden koruyor gibilerdi.”

Burçe, Hacettepe Üniversitesi Öğrencisi

66 “Bizim onur yürüyüşünü denediğimiz bir gün olmuştu. Burada bizi amir, belli bir polis kitlesi ve okulun güvenlik amirleri bir yere çekmişti, biraz tehdit yoluyla caydırmaya çalışmışlardı. Sizi şu an ya gözaltına alacağız ya bir soruşturma açılacak. Okuldan uzaklaştırma alacaksınız. Finallerinize giremeyeceksiniz. İşte başınızı bu şekilde yakmayın diye böyle bu şekilde tehditvari bir yaklaşımla bizi caydırmaya çalışmışlardı.”

D., Türk-Alman Üniversitesi Öğrencisi

Bu bulgular, üniversitelerde LGBTİ+ öğrencilerin örgütlenme ve toplanma özgürlüğünün hem kurumsal yasaklar hem de dolaylı baskılar aracılığıyla sistematik olarak kısıtlandığını ortaya koymaktadır.

4.4. Eğitim ve Barınma Hakkı

Eğitim hakkı; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 26. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 42. maddesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne Ek 1 No’lu Protokol’ün 2. maddesinde ve daha birçok uluslararası belgede yer almaktadır. 2006 yılında Endonezya’nın Yogyakarta kentinde insan hakları uzmanlarının yaptığı toplantı sonucunda ortaya çıkan ve 2017 yılında genişletilen Cinsel Yönelim, Cinsiyet Kimliği, Cinsiyet İfadesi ve Cinsiyet Özellikleri ile ilişkili Olarak Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Uygulanmasına Dair Yogyakarta İlkeleri’nin³⁷ 16. maddesinde LG-BTİ+’ların eğitim hakkı yer almıştır. Madde içerisinde müfredat, eğitimciler, okul ortamı, katılım, disiplin, erişilebilirlik gibi pek çok konuya değinilmiş ve devletler açısından on ayrı yükümlülük yer almıştır. Türkiye ise bu standartlara uymaktan hayli uzaktır.

LGBTİ+ öğrenciler için üniversitelerde eğitim hakkı, eşitlik ve ayrımcılık yasağı temelinde güvence altına alınmış bir hak olmaktan giderek uzaklaşmaktadır. Üniversiteler, LGBTİ+ öğrenciler için yalnızca akademik bilgiye erişim alanları değil; aynı zamanda barınma, kampüs yaşamına katılım, ifade ve örgütlenme özgürlüklerinin birlikte kullanılabildiği bütüncül mekânlar olması gerekirken, 2025 yılı itibarıyla bu alanlar artan biçimde güvencesizleşmiştir. Nefret söylemlerinin idari ve akademik aktörler tarafından meşrulaştırılması, öğrenci topluluklarının kapatılması, etkinliklerin yasaklanması, disiplin soruşturmaları ve güvenlik güçlerinin kampüs içindeki müdahaleleri, LGBTİ+ öğrencilerin eğitim hakkını fiilen kullanmasını zorlaştırmaktadır. Barınma ve sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan ayrımcılık, akademik değerlendirme süreçlerinde karşılaşılan dışlayıcı tutumlar ve güvenli kampüs ortamının sağlanamaması, eğitimin sürekliliğini ve niteliğini doğrudan etkilemektedir.

2025 yılı boyunca üniversitelerde LGBTİ+’lara yönelik ayrımcı söylemler yalnızca bireysel önyargılar düzeyinde kalmamış; üniversite yöneticileri, kamu görevlileri, akademisyenler ve hükümete yakın medya organları tarafından açık biçimde yeniden üretilmiştir. Milli Savunma Üniversitesi Rektörü’nün LGBTİ+ haklarını savunan siyasi aktörleri “devlet otoritesine ve aile yapısına tehdit” olarak tanımlaması, LGBTİ+ varoluşunu “Batı’nın oyunu” şeklinde kriminalize eden bir çerçeve sunmuş ve üniversite gençliği nezdinde ayrımcı tutumların meşrulaştırılmasına hizmet etmiştir³⁸. Benzer şekilde Milli Eğitim Bakanı’nın “toplumsal cinsiyet eşitliği” kavramını “LGBT dayatması” olarak nitelemesi, eşitlik ilkesini hedef alan ayrımcı bir resmi söylem üretmiştir³⁹.

Hükümet yanlısı medya organları da üniversitelerdeki LGBTİ+ öğrenci topluluklarını doğrudan hedef göstermiştir. Yeni Akit gazetesinin “Üniversiteler sapkınların işgali altında” başlıklı haberiyle 18 LGBTİ+ öğrenci topluluğunun isimlerini açıkça yayınlaması, üni-

38 <https://www.yenisafak.com/viadeo-galeri/gundem/erhan-afyoncudan-lgbt-konusunda-uyardi-turkiyedeki-bazi-siyasi-partiler-devlete-ve-aile-yapisina-karsi-4675605>

39 <https://www.memurlar.net/haber/1134139/bakan-tekin-toplumsal-cinsiyet-esitligi-adi-altinda-lgbt-dayatmasina-karsiyiz.html>

37 <https://kaosgldernegi.org/images/library/yogyakarta-web.pdf>

versitelerde nefret söylemini körükleyen ve öğrencilerin güvenliğini tehlikeye atan bir pratiği yansıtmaktadır⁴⁰.

Barınma hakkı ise çoğunlukla İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin 25. maddesinde ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 11. maddesinde düzenlenen "yeterli yaşam standardına sahip olma hakkı" ile ilişkili olarak değerlendirilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 57. maddesinde ise konut hakkı düzenlenmektedir. Üniversite öğrencileri için barınma hakkı, eğitim hakkından yararlanabilme durumunu doğrudan etkilemektedir⁴¹. Üniversite öğrencileri için ücretsiz, erişilebilir, güvenli, sosyal ve yeterli yurt ve konut imkanlarının yaratılması devletin sorumluluğudur. Ancak LGBTİ+ öğrenciler, devlet yurtlarında homofobik/transfobik söylemlere maruz bırakılmış ve üniversiteye erişimin temel unsurlarından biri olan barınma hakkından fiilen dışlanmışlardır⁴².

Medyaya yansıyan vakalar eğitim ve barınma hakkı ihlallerinin nasıl seyrettiğini ortaya koymuştur. Öte yandan raporlama formu aracılığıyla elde edilen veriler, bu ihlallerin ne kadar yaygın olduğunu da gözler önüne sermektedir. Anket yanıtlarına göre eğitim hakkı sıklıkla akademisyenlerin LGBTİ+ öğrencilere yönelik ayrımcı davranışları nedeniyle ihlal edilmiştir. Bu ihlaller Balıkesir Üniversitesi'nden bir öğrencinin "Kimliğim yüzünden öğretmenlerim tarafından bilerek notlarım kırılıyor." ve Van 100. Yıl Üniversitesi'nden bir öğrencinin "Ben bu söylemlere (akademisyenin nefret söylemleri) karşı çıkıp insan haklarını savunduğumda ise, öğretim görevlisi son derece tehditkâr bir tavırla ailemle iletişime geçeceğini belirtti ve hiçbir resmi gerekçe sunmaksızın beni zorla dersinden çıkardı." bildirimlerinde görülmektedir. Aynı zamanda 2025 yılının Aile Yılı ilan edilmesi de akademide LGBTİ+'ların kendilerini güvende hissetmemelerine neden olmaktadır.

40 <https://www.yeniakit.com.tr/haber/universiteler-sapkinlarin-istigali-altinda-1936508.html>

41 Bkz. Eğitim Hakkı Raporu, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 2010 ile Gençlik ve Barınma Raporu, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği, 2016.

42 <https://x.com/barinamayanlar/status/1877327594040742013?s=46>

66 "...yüksek lisans yapıyorum, haliyle tez yazmam lazım ve bunun için etik kurulundan izin almam lazım. Bu bağlamda yapılan resmi yazışmaların sağ üst köşesinde '2025 Aile Yılı' damgasının olduğunu gördüm. İlerleyen zamanlarda akademisyen olmak istiyorum bu durum akademinin tarafsızlığını(!) gözler önüne seriyor."

X., Bahçeşehir Üniversitesi Öğrencisi

Anket verileri eğitim ve barınma hakkı ihlallerinin boyutlarını ortaya koymuştur. Ancak bu ihlallerin öğrencilerin akademik ve gündelik yaşamları üzerindeki etkilerini anlamak için odak grup görüşmelerine bakmak gerekmektedir. Bu deneyimler üç eksen etrafında şekillenmiştir: LGBTİ+ öğrencilerin barınmada karşılaştığı sorunlar, yıldırma nedeniyle açılan soruşturmalar ve eğitimde eşit muamele talebinin karşılıksız kalması.

Barınma deneyimleri, LGBTİ+'ların kampüsteki en temel yaşam koşullarının bile eşit bir şekilde sunulamadığını göstermektedir.

66 "Atanmış cinsiyetine göre yurda yerleştirildi arkadaşım. Maalesef ki beyan ettiği cinsiyetine göre yurtta konaklayamıyor. Bizim okulda yurtlar cinsiyete göre ayrılmış durumda."

A., Yeditepe Üniversitesi Öğrencisi

66 "...erkek yurtlarında genellikle kurallar çok gevşek ve kimse takmıyor. Atıyorum gece geç saatlerde insanlar giriyor, kimse bir şey demiyor ve ben de uzun süre öyle yaptım. Yani hiçbir soruşturma açmıyorlar. Ben böyle görünürlük namına sürekli makyaj yapıyordum bir ara ve yurttan da öyle çıkıyordum özellikle stand haftaları. Birçok arkadaşımın birlikte yurda giriyoruz ama sadece bana disiplin soruşturması var yurtta. Sürekli, art arda uyarı geliyor ve ben tek başıma değil, 10 kişiyle giriyorum. 10 kişiden birine, o da bana."

Behzat, Kocaeli Üniversitesi Öğrencisi

Barınmanın ötesinde, kampüs yaşamının bir diğer kritik noktası ise eylemlere katılan öğrencilerin maruz kaldığı yaptırımlardır. Soruşturma, uzaklaştırma ve yurttan atılma gibi uygulamalar, LGBTİ+ öğ-

rencilerin hem eğitim hem de barınma haklarını aynı anda tehdit eden bir tablo ortaya koymaktadır.

66 "19 Mart sonrasında, bazı arkadaşlarımıza önce uzun süreli yurttan uzaklaştırma cezaları verildi, bir aylık süreçler şeklinde. Sonrasında da yurttan atıldılar ve ayrıca bursları da kesildi. Bu şekilde sıkıntı yaşayan arkadaşlarımız oldu. Onun dışında zaten kampüs içerisinde bize hani güvenlikler tarafından sürekli bir kontrol ve baskı ortamı var."

İlke, Mersin Üniversitesi Öğrencisi

Soruşturma ve disiplin süreçleri yalnızca eylemlere katılan öğrencileri değil, kampüsteki tüm LGBTİ+ öğrencileri hedef alan bir sindirme aracı olarak işlev görmektedir. Bu uygulamaların caydırıcı etkisi, örgütlenme özgürlüğünün kısıtlanmasının ötesinde, eğitimde eşitlik talebinin de bastırılmasına zemin hazırlamaktadır.

66 "(Merdivenlerin boyanması olayı sonrasında)... daha sonra bir soruşturma süreci yaşadı bu arkadaşlarımız... Tam farklı okulların da öğrencilerine 19 Mart sonrası süreçte soruşturma açmaya başladıkları bir dönemdi... Dolayısıyla genel olarak aslında 19 Mart sürecinde aktif olan ve okulunda aktif olduklarını bildikleri insanlara soruşturma açıldığını gözlemledik. Tabii yine 'arada kaynayanlar' vardı bu soruşturma dosyasında ama böyle bir şey yaşandı."

Sude, Koç Üniversitesi Öğrencisi

66 "Ama gerçekten Hacettepe'de bu sene çok fazla soruşturma oldu. Hatta ilk soruşturma açmaya başladıklarında birden 200'e yakın soruşturma açtıkları için bunun hakkında da eylem yapılmıştı. Rektöre soruşturma başlıklı bir eylem yapmıştık. Biz de rektörden şikayetçi olduğumuz şeyleri sıralamıştık. Ondan da soruşturma yedim ben... Ama her yaptığım eylemden bir soruşturma yemedim. Sadece belli başlılarından yedim. Mesela birisinde rektörün fotoğrafını çıkarttığımız rektöre soruşturma günü. Ben orada rektörün eline koymuştum bayrağı. Sanki o tutuyormuş gibi görünüyordu. Onu trans görünürlük destekçisi yaptığımız için bana bir soruşturma gelmişti. LGBT bayrağı tut-

mak, halay çekmek gibi maddeler vardı benim soruşturma kağıdında. Yani direkt hedef göstermeseler de bir şekilde işte bizi de alandan artık işte kuir eylemlerden ya da diğer eylemlerden tanıyıp belli başlı bazılarımızı özellikle sürekli soruşturmaya çağırıyorlar."

Burçe, Hacettepe Üniversitesi Öğrencisi

Soruşturma ve disiplin süreçleri öğrencilerin eğitim ve barınma haklarını doğrudan tehdit etmekle birlikte, katılımcılar ayrıca daha yapısal bir sorunun da altını çizmiştir. Üniversitelerin politika belgeleri, müfredat ve beslenme gibi alanlarda LGBTİ+ öğrencileri sistematik olarak göz ardı etmesi, eğitimde eşitlik hakkının daha derinden ihlal edildiğini düşündürmektedir.

66 "...Fen fakültesinde açıkçası toplumsal konulara ve özellikle de LGBTİ+'lara neredeyse hiç girilmiyor. Bu konuların etrafından dolaşmak için çok ekstra bir çaba sarf ediyor hatta genellikle hocalar... Bölüm derslerinde çok net bir şekilde ikili cinsiyet sistemi sınırlandırması sürekli yapılıyor ve öğrencilerin doldurduğu formlarda vs. bu seçenekler sadece ikili cinsiyet sistemi üzerinden oluyor."

İlke, Mersin Üniversitesi Öğrencisi

66 "Bizim okulumuzda CİTÖK hala yok. Dolayısıyla aslında CİTÖK'le çözülecek birçok etmen, birçok problem bu şekilde hani sekteye uğruyor. Diplomada seçilmiş isim, bizim senelerdir uğraştığımız ve senelerdir bir çıktı alamadığımız bir sıkıntı. Ama bu sanıyorum ki herkesin ortak yarası... Bu arada yemek çok pahalı bizim okulda böyle bir sıkıntı var. Yani vegan seçenek olması demek, vegan seçeneğin yeterince ulaşılabilir olduğu anlamına gelmiyor. Ben vegan birisi olarak bunda çok zorlanıyorum."

Sude, Koç Üniversitesi Öğrencisi

Bu anlatılar, eğitim ve barınma hakkı ihlallerinin birbirinden bağımsız deneyimler olmadığını, aksine birbirini besleyen ve pekiştiren bir döngü oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Barınmada yaşanan ayrımcılık, eylemlere yönelik yaptırımlar ve politika düzeyindeki dışlanma, LGBTİ+'ların kampüs deneyiminin farklı yüzleri olmakla

birlikte, hepsinin altında kurumsal düzeyde var olmaya izin veril-meme yattığı görülmektedir.

4.5. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı

Anayasa'nın 19. maddesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. maddesinde ve Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşme-si'nin 9. maddesinde düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hak-kı, bireylerin keyfi olarak gözüaltına alınmasının, tutuklanmasının ya da diğer biçimlerde özgürlüklerinden mahrum bırakılmasının yasaklanmasını ve kişinin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı du-rumlarda birtakım hukuki güvencelere sahip olmasını ifade eder. 19 Mart 2025'te Ekrem İmamoğlu'nun gözüaltına alınması ve ardın-dan tutuklanmasıyla başlayan kitlesel protestolar, özellikle üniver-siteli gençlerin yoğun katılımıyla ülke geneline yayılmış; kısa sü-rede binlerce kişinin gözüaltına alındığı, yüzlercesinin tutuklandığı sert bir baskı süreciyle karşılaşmıştır. Bu süreçte LGBTİ+ aktivistler, hem eylemlere katılımları hem de kimlikleri nedeniyle hedef alınmıştır; bazı aktivistler tutuklanmıştır⁴³. Pembe Hayat Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Boran Mergen'in evine yapılan baskınla gö-zaltına alınması ve bazı LGBTİ+ aktivistlerin tutuklu yargılanması, protestoların LGBTİ+'lar açısından daha ağır sonuçlar doğurduğunu göstermiştir.

Aynı baskı iklimi, protestolar sırasında yaşanan polis şiddeti, kötü muamele ve çıplak arama uygulamalarını uluslararası bir platform-da dile getiren ve aynı zamanda ÜniKuir'in Uluslararası Savunucu-luk ve Kaynak Geliştirme Koordinatörü olan Enes Hoccoğulları'na yönelmiştir. Enes'in Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nde yaptığı konuşma gerekçe gösterilerek aylar sonra gözüaltına alınıp tutuklanması⁴⁴ ve 35 gün boyunca tutuklu kalması, protestoların yanı sıra hak ihlallerinin ifşa edilmesinin de krimi-nalize edildiğini ortaya koymaktadır. Nitekim İmamoğlu'nun Enes Hoccoğulları'na destek mesajı paylaşmasının ardından hükümet

yanlısı medyada üretilen açık nefret söylemi, bu baskı sürecinin aynı zamanda LGBTİ+ karşıtı bir propaganda hattıyla beslendiğini ortaya koymuştur⁴⁵.

Azerbaycan vatandaşı ve İstanbul Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrencisi olan Nanaxanim Babazade, üniversite içinde ve dışında yürüttüğü hayvan hakları, kadın hakları ve öğrenci eylemlerine ka-tıldığı; ayrıca vegan kimliği ve LGBTİ+ aktivizmi nedeniyle hedef alınarak hukuka aykırı biçimde gözüaltına alınmıştır. Gözüaltı sürecin-de Nanaxanim kötü muameleye ve fiziksel şiddete maruz kalmış; vegan beslenmesi, eğitim hakkı ve avukatla görüşme hakkının en-gellenmesi, yakınlarına haber verilmeden Çatalca Geri Gönderme Merkezi'ne sevk edilmesi gibi hak ihlalleriyle karşılaşmıştır. Tüm bu koşullar altında iradesi kırılarak "gönüllü geri dönüş formu" imza-latılmış ve 48 gün içerisinde Azerbaycan'da yaşam hakkına yönelik tehditler bulunmasına rağmen sınır dışı edilmiştir. Bu vaka, LGBTİ+ aktivistlerin yalnızca kampüs içinde değil; göç, sınır dışı ve yaşam hakkı bağlamında da çok katmanlı bir güvencesizlikle karşı karşıya bırakıldığını açık biçimde ortaya koymaktadır⁴⁶.

Raporlama formu aracılığıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına yönelik bir ihlal bildirilmiş, odak grup görüşmelerinde ise bir katı-lımcı bu deneyimi ayrıntılı biçimde aktarmıştır. Her iki veri kaynağı da söz konusu ihlallerin öğrencilerin fiziksel ve psikolojik güvenliklerini doğrudan tehdit ettiğini göstermektedir.

İstanbul Üniversitesi'nden bir öğrencinin Hak İhlali Raporlama For-mu'na yaptığı bildirimde üniversitede gerçekleşen eylemde ön-celikle toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı grupların saldırısına uğra-dıklarını, sonrasında özel güvenlik birimleri tarafından kampüsten uzaklaştırılmaya çalışıldıkları belirtilmiştir. Aktarım şu şekilde de-vam etmektedir: *"Siviller bizi takip edip metroya ve yemekhaneye dağılmamıza izin vermedi ve ablukaya aldılar. Çevik kuvvet gelip bizi gözüaltına aldı ve bir gece tutulduk. Şu an hepimizin haftanın üç*

43 <https://www.unikuir.org/haberler/lgbti-aktivistleri-tutuklaniyor-28-03-2025>

44 <https://www.unikuir.org/haberler/avrupa-konseyi-genclik-delegesi-enes-hocco-gullari-tutuklandi-05-08-2025>

45 <https://www.yeniakit.com.tr/haber/ekremin-homo-aski-1948484.html>

46 <https://www.unikuir.org/haberler/nana-ya-ozgurluk-ggm-de-egitim-hakki-gaspi-ve-hak-ihlalleriyle-dolu-1-ay-25-09-2025>

günü imza şeklinde adli kontrol ve yurt dışı yasağı var”.

Odak grup görüşmesinde ise katılımcı yaşadığı durumu şu şekilde aktarmıştır:

66 “...yargı paketi eylemi sabah olmuştu. Oradan yemekhaneye geçilip yemekhane eylemi yapılmıştı. Yemekhane eyleminin bitişinde gözaltılar olmuştu. Hani orada lubunyalar bayraklarıyla vardı. Ben de mesela bayrağımla alındım yani gözaltına.”

Burçe, Hacettepe Üniversitesi Öğrencisi

4.6. Sağlığa Erişim Hakkı

Sağlığa erişim hakkı; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 25. maddesinde, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 12. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 56. maddesinde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin yaşam hakkı ve kötü muamele yasağına ilişkin hükümleriyle bağlantılı olarak güvence altına alınmıştır. Ayrıca 2006 yılında kabul edilen ve 2017 yılında güncellenen Yogyakarta İlkeleri’nin 17. maddesi; cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özellikleri temelinde herkesin ayrımcılığa uğramaksızın ulaşılabilir, kabul edilebilir ve nitelikli sağlık hizmetlerine erişim hakkını açıkça tanımlamaktadır. Bu ilke; özellikle transların cinsiyet uyum sürecine erişimi, ruh sağlığı hizmetleri, kişisel sağlık verilerinin korunması ve tıbbi kararların özerk biçimde alınması konularında devletlere açık yükümlülükler yüklemektedir. Buna karşın Türkiye’de üniversiteli ve genç LGBTİ+’lar tarafından sağlık hizmetlerine erişim; idari kısıtlamalar, keyfi uygulamalar, veri güvenliği ihlalleri ve ayrımcı politikalar nedeniyle giderek zorlaşmaktadır. Cinsiyet uyum sürecinin kesintiye uğratılması, hormon terapisine erişimin sınırlandırılması ve üniversite hastanelerinin denetim ve fişleme baskısı altına alınması, sağlığa erişim hakkının süreklilik, eşitlik ve ayrımcılık yasağı ilkeleriyle bağdaşmadığını; Türkiye’nin ulusal ve uluslararası insan hakları standartlarından ciddi biçimde uzaklaştığını göstermektedir.

2025 yılı boyunca sağlık ve yükseköğretim alanında atılan adımlar, üniversiteli ve genç LGBTİ+’ların—özellikle trans öğrencilerin—sağlık hakkına erişimini doğrudan ve çok katmanlı biçimde

kısıtlayan bir çerçeve oluşturmuştur. Sağlık Bakanlığı tarafından “cinsiyet değişikliği” başlığı da dahil olmak üzere çeşitli denetim komisyonlarının kurulduğunun açıklanması⁴⁷; öncesinde hükümet yanlısı medya tarafından cinsiyet uyum sürecini yürüten üniversite hastanelerinin hedef gösterilmesiyle birlikte değerlendirildiğinde, transların cinsiyet uyum sürecine yönelik verilen kamu hizmetlerinin idari ve politik denetim altına alındığını göstermektedir. Bu gelişmeler, üniversiteli trans gençler açısından sağlık hizmetlerine erişimin keyfileştiği, sürekliliğin ortadan kalktığı ve tıbbi kararların siyasi baskılarla şekillendiği bir ortam yaratmıştır.

Bu tabloyu derinleştiren bir diğer adım ise Yükseköğretim Kurulunun üniversite hastanelerine gönderdiği yazı olmuştur. YÖK’ün son on yıla ait “cinsiyet değiştirme talebi reddedilen, kabul edilen ve ameliyat olan” kişilere ilişkin sayısal verileri ve karar süreçlerini talep etmesi, kişisel sağlık verilerinin korunması ve özel hayata saygı hakkı bakımından ciddi endişeler doğurmuştur. Bu tür veri talepleri, üniversite hastanelerinde hizmet alan trans öğrenciler için fişlenme korkusunu artırmış; halihazırda kırılgan olan sağlık başvurularını daha da görünmez kılma riski yaratmıştır⁴⁸.

Söz konusu politikaların sahadaki somut etkisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde cinsiyet uyum süreci tıbbi olarak takip edilen bir trans erkeğin sağlık hizmetlerinin aniden durdurulmasıyla açıkça görülmüştür. Yıllardır devam eden hormon terapisinin kesilmesi, genç bir trans öğrencinin bedensel bütünlüğü, ruh sağlığı, eğitim ve çalışma yaşamı üzerinde zincirleme olumsuz sonuçlar doğuran yapısal bir hak ihlalidir⁴⁹.

Buna ek olarak, hormon ilaçları için getirilen reçete zorunluluğu ile 18-21 yaş arası gençler için hormon terapisinin idari bir uygulamayla yasaklanması, üniversite çağındaki trans gençlerin hakları-

47 <https://kaosgl.org/haber/saglik-bakanligi-denetim-seferberligi-baslatti-cinsiyet-degisikligi-denetim-komisyonu-kuruldu>

48 <https://sendika.org/2025/06/yokten-fisleme-hamlesi-tip-fakultelerinden-cinsiyet-degistirme-ameliyatlarinin-sayisini-istedi-728513>

49 <https://www.evrensel.net/haber/565877/5-yildir-hormon-tedavisi-goren-trans-erkek-keremin-tedavisi-birden-kesildi-cinsiyetsiz-birakildim-simdi-is-de-bulamiyorum>

nı ve yaşamını doğrudan hedef alan düzenlemeler niteliğindedir. Bu yaş grubunun büyük ölçüde üniversite öğrencilerinden oluştuğu dikkate alındığında, söz konusu kısıtlamalar trans gençlerin hem sağlık hizmetlerine hem de güvenli ve onurlu bir üniversite yaşamına erişimini engellemektedir. Sonuç olarak, 2025'te sağlık ve yükseköğretim alanında atılan bu adımlar, üniversiteli ve genç transların sağlık hakkını aşındıran, güvencesizliği derinleştiren ve kampüslerdeki eşitsizliği kurumsallaştıran bir etki yaratmıştır.

Odak grup görüşmelerinde katılımcılar sağlığa erişim haklarında yaşadıkları deneyimlere kısaca değinmiştir. Form verileri ve destek başvuruları arasında bu başlığa ilişkin herhangi bir kayıt bulunmamakla birlikte, odak grup anlatıları üniversitelerde LGBTİ+ öğrencilerin sağlık hizmetlerine erişimde karşılaştığı sorunları gözler önüne sermektedir.

66 *"Bizim medikumuz var. Okuldaki trans arkadaşlarım veya atıyorum cinsel yönelimini çok açık yaşayan veya insanlar tarafından etiketlenilecek dış görünüşlere sahip olduğu için arkadaşlarım genelde medikoya gitmiyorlar çünkü korkuyorlar yani. Bizim okulda genel bir korku atmosferi var. Ya eğer transsan zaten medikoya gitmiyorsun..."*

Behzat, Kocaeli Üniversitesi Öğrencisi

66 *"Hacettepe kampüsünde bir sürü öğrenci hem yaşıyor hem de gerçekten kalabalık bir üniversiteyiz. Yani acil ulaşabileceğimiz bir yer olması güzeldi ama bu sene yanlış hatırlamıyorsam değiştirdiler bunu ve poliklinik sistemi gibi bir şeye geçildi. O yüzden herhangi bir acil müdahalesinde bulunmuyorlar... Her gün gruplarda soruluyor 'Gün'de iğne vuruyorlar mı biliyor musunuz' falan. Çünkü hani o kadar eksik bir yer ki çok basit acil ihtiyaçlarımızın karşılanıp karşılanmayacağı konusunda bizi çok şüphede bırakıyor."*

Burçe, Hacettepe Üniversitesi Öğrencisi

5. SONUÇ YERİNE

Bu çalışmanın ana amacı, 2025 yılında üniversitelerde LGBTİ+'lara yönelik gerçekleşen hak ihlallerinin ve ayrımcılık deneyimlerinin, hak temelli bir bakışla izlemesini sunmaktır. Bu bağlamda, medyaya yansıyan hak ihlallerinin vaka izlemesi, ÜniKuir Derneğine gelen destek başvurularından tespit edilen ihlalleri ve ÜniKuir tarafından toplanan form verileri bütünlüklü bir çerçeve sunmak için bir araya getirilmiştir. Bunlara ek olarak üniversiteli LGBTİ+'larla odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Tüm bu veriler sonucunda kampüslerde LGBTİ+'ların insan haklarının sistematik olarak ihlal edildiğini ortaya koymuştur.

Cumhurbaşkanı tarafından "Aile Yılı" ilan edilen 2025 yılı, Türkiye'deki üniversitelerde LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılık ve hak ihlallerinin hem derinleştiği hem de sistematikleştiği bir yıl olmuştur. Bu rapor kapsamında 13 farklı şehirde, en az 26 farklı üniversitede gerçekleşen 223 hak ihlali ve ayrımcılık deneyimi belgelenmiştir. Ancak bu sayılar, yaşanan hak ihlallerinin yalnızca görünür kısmını oluşturmaktadır; baskı, korku ve güvencesizlik koşulları nedeniyle pek çok ihlal hiç bildirilmemekte, şikayet mekanizmalarının etkisizliği ve erişilemezliği ise ihlallerin büyük bir kısmının kayıt altına alınamamasına yol açmaktadır.

Hak İhlallerinin İç İç Geçmişliği: Kesişen Haklar, Derin İzler

2025 yılı verilerinin en çarpıcı bulgusu, farklı hak alanlarındaki hak ihlallerinin birbirinden bağımsız değil, sistematik biçimde birbirini besleyen ve derinleştiren bir yapı oluşturmasıdır. Bu durum, hem niceliksel hem de niteliksel verilerimizde net biçimde görülmektedir.

ÜniKuir Derneği'ne yapılan 60 destek başvurusunda, **Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Özgürlüğü** ihlalleri 44 başvuruyla en yoğun alanı oluşturmuştur. Daha da dikkat çekici olan, bu başvuruların **%61,36'sında Disiplin Soruşturması** bulunmasıdır. Bir başka deyişle, örgütlenme ve toplanma hakkını kullanan her üç öğren-

ciden ikisi, aynı zamanda disiplin mekanizmaları aracılığıyla cezalandırılmakta ve eğitim hakları tehdit edilmektedir. Bu bulgu, odak grup görüşmelerinden elde edilen kod ilişkileri tarama tablosuyla tam bir paralellik göstermektedir: **Eğitim ve Barınma Hakkı ile Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü arasında 19 ortak kod** tespit edilmiştir. Bu, tablo içindeki en yoğun kesişimdir. Kampüste örgütlenme imkanı kısıtlanan öğrenciler, aynı zamanda eğitim ve barınma alanlarında da sistematik sorunlarla karşılaşmaktadır.

Bu kesişim rastlantısal değil, yapısalıdır. Bir öğrencinin gökkuşağı bayrağı taşıması, yalnızca ifade özgürlüğüne müdahale olarak kalmamakta; ardından gelen disiplin soruşturması eğitim hakkını, olası yurttan çıkarma cezası barınma hakkını, psikolojik baskı ise sağlık hakkını tehdit etmektedir. Odak grup görüşmelerinde katılımcılardan birinin aktardığı gibi: *"LGBT bayrağı tutmak, halay çekmek gibi maddeler vardı benim soruşturma kağıdında... Yani direkt hedef göstermeseler de bir şekilde bizi de alandan tanıyıp belli başlı bazılarımızı özellikle sürekli soruşturmaya çağırıyorlar."*

Güvencesizliğin Derinleşmesi

2024 yılına benzer olarak Hak İhlali Raporlama Formu'na gelen 10 bildirimin **hiçbirinde** yaşanan olaya dair yetkili birimlere şikayette bulunulmamıştır. Şikayet etmeme sebepleri arasında en yüksek oran, "böyle bir şikayeti iletebileceğim birim bulunmuyor/bilgim yok" (9 kişi) ve "sonuç alamayacağımı/destek bulamayacağımı düşündüm" (8 kişi) seçeneklerinde yoğunlaşmıştır. Bu veriler, üniversitelerdeki şikayet ve başvuru mekanizmalarının LGBTİ+ öğrenciler açısından işlevsiz olduğunu; hatta çoğu durumda var olmadığını göstermektedir.

Bu işlevsizlik, hak ihlallerinin görünmezleşmesine ve cezasızlık pratiğinin pekişmesine neden olmaktadır. Form verilerinde hak ihlallerinin %35'inin öğrenciler, %25'inin akademisyenler, %20'sinin üniversite yönetimi tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Akademisyen veya yönetim tarafından gerçekleştirilen ihlallerde şikayet etmek, öğrenci açısından daha büyük bir risk oluşturmaktadır; bu da hak ihlallerinin büyük bir kısmının hiç kayıt altına alınmasına yol açmaktadır.

Sistematikleşme: Merkezden Taşıraya, Söylemden Uygulamaya

2025 yılı verilerinin ortaya koyduğu kritik bir nokta, hak ihlallerinin artık münferit, bireysel ya da lokal düzeyde kalmadığı; merkezi politikalar, idari düzenlemeler ve yaygın söylemsel iklim aracılığıyla sistematik hale getirildiğidir.

İçişleri Bakanlığının 81 il valiliğine gönderdiği "Üniversitelerde Güvenlik Tedbirleri" genelgesi, bu sistematikleşmenin en somut örneğidir. Genelge ile öğrenci toplulukları "marjinal" ve "terörle ilişkili" yapılar olarak kodlanmakta; kampüslerdeki etkinliklerin "güvenlik riski" gerekçesiyle önceden değerlendirilmesi, polis ve çevik kuvvetin kampüslere yerleştirilmesi, sosyal medya paylaşımlarının "provokasyon" olarak izlenmesi ve turnike, kamera gibi gözetim teknolojilerinin yaygınlaştırılması öngörülmektedir. Bu düzenlemeler, üniversiteleri özerk akademik alanlar olmaktan çıkarıp sürekli gözetim ve denetim altındaki kontrol mekanizmalarına dönüştürmektedir.

Aile Yılı söyleminin kampüslere yansımaları, bu sistematikleşmenin söylemsel ve kurumsal boyutlarını birlikte göstermektedir. 2025'te en az 6 üniversitede (Atatürk, Boğaziçi, Hacettepe, İstanbul, İstanbul Medeniyet, Yıldız Teknik) LGBTİ+'ları nefret söylemiyle hedef alan veya bilimsel gerçekleri çarpıtan etkinlikler düzenlenmiştir. Boğaziçi Üniversitesinde düzenlenen Aile Çalıştayı'nda "LGBT'nin terör örgütü ilan edilmesi" çağrısı. Milli Savunma Üniversitesi Rektörü'nün LGBTİ+ haklarını "devlet otoritesine tehdit" olarak tanımlaması, Yeni Akit gazetesinin 18 LGBTİ+ öğrenci topluluğunun isimlerini açıkça yayınlarak hedef göstermesi; nefret söyleminin artık bireysel önyargı düzeyinde kalmadığını, kurumsal meşruiyet kazandığını göstermektedir.

Daha da önemlisi, henüz yasalaşmamış LGBTİ+ karşıtı yasa taslaklarının üniversite yönetimleri tarafından fiilen uygulanmaya başlanmış olması ve mahkeme kararlarının dahi tanınmamasıdır. Hacettepe Üniversitesi Queer Deer LGBTİ+ Öğrenci Topluluğu'nun bu sefer "gey/lezbiyen propagandası" gerekçesiyle ikinci kez kapatılması bunun en çarpıcı örneğidir. Yürürlükteki mevzuatta böy-

le bir yasak bulunmamasına rağmen, muğlak yasa taslaklarındaki ifadeler idari kararların gerekçesi haline gelmiştir. Bu durum, hukuk devleti ilkesinin aşıldığını ve “yasanın ruhu” yerine “iktidarın söyleminin” belirleyici olduğunu göstermektedir.

Sağlık Hakkına Yeni ve Sistemik Saldırıları

2024 yılında üniversitelerde LGBTİ+’ların sağlık hakkı ihlalleri daha çok bireysel ayrımcılık ve hizmet erişiminde güçlükler şeklinde karşımıza çıkarken, 2025 yılı özellikle trans öğrencilerin sağlık hakkına yönelik merkezi ve sistemik saldırıların başladığı bir dönüm noktası olmuştur.

Sağlık Bakanlığının “cinsiyet değişikliği” denetim komisyonları kurması, YÖK’ün üniversite hastanelerinden son on yıla ait cinsiyet uyum süreciyle ilgili detaylı verileri talep etmesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesinde bir trans erkeğin hormon terapisinin aniden kesilmesi, 18-21 yaş arası gençler için hormon terapisinin idari uygulamayla yasaklanması, üniversite çağındaki trans gençlerin sağlık hizmetlerine erişiminin keyfi kısıtlamalar ve fişlenme korkusuyla sistemik olarak engellendiğini göstermektedir. Bu politikalar, yalnızca sağlık hakkını ihlal etmekle kalmamakta; bedensel bütünlük, özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin korunması haklarını da doğrudan tehdit etmektedir.

Çifte Dinamik: Artan Görünürlük, Derinleşen Baskı

2025 yılı verileri, görünürde çelişkili gibi görünen ancak aslında birbirini besleyen bir çifte dinamiği ortaya koymaktadır: Bir yandan LGBTİ+ öğrencilerin görünürlük ve örgütlenme talepleri artarken, öte yandan bu taleplere karşı sistemik baskı da yoğunlaşmaktadır.

Onur yürüyüşü ve **onur ayı etkinlikleri** bu dinamiği en net biçimde göstermektedir. 2025’te 8 üniversitede Onur Yürüyüşü planlanmış; ancak yalnızca 4’ünde (Bilkent, Hacettepe, MSGSÜ, Sabancı) gerçekleştirilebilmiştir. Yine Onur ayı etkinlikleri 2025’te 20 farklı üniversitede planlanmıştır. Bu rakamlar, LGBTİ+’ların var olma ta-

lelerinin hem yaygınlaştığını hem de güçlendiğini göstermektedir. Ancak bu görünürlük, bedelsiz değildir. Destek başvurularının yarısından fazlasının (44/60) Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Özgürlüğü ile ilgili olması; bu başvuruların %61’inde disiplin soruşturması bulunması; Hacettepe’de kısa bir zaman içerisinde 200’e yakın soruşturma açılması, örgütlenme talebinin doğrudan cezalandırmaya dönüştürüldüğünü göstermektedir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğü ihlal edilen her üç öğrenciden ikisi, disiplin cezası tehdidiyle karşı karşıya bırakılmaktadır.

19 Mart 2025’te İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu’nun gözaltına alınması sonrası başlayan kitlesel protestolar ve ardından gelen geniş çaplı gözaltı-tutuklama dalgası da bu baskının boyutunu göstermektedir. LGBTİ+ aktivistler özellikle hedef alınmış; Pembe Hayat Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Boran Mergen gözaltına alınmış, ÜniKuir’in uluslararası savunuculuk koordinatörü Enes Hocaogulları 35 gün tutuklu kalmış ve Azerbaycan vatandaşı İstanbul Üniversitesi öğrencisi Nanaxanim Babazade ve gan ve LGBTİ+ kimliği nedeniyle hedef alınarak sınır dışı edilmiştir.

Hukuki Mücadelenin Direnci ve Sınırları

Tüm bu baskılara rağmen hukuki mücadelelerin sonuç vermeye devam ettiğini kaydetmek önemlidir. Queer Deer kapatma kararının Bölge İdare Mahkemesi tarafından hukuka aykırı bulunması, yargının baskılara rağmen hak temelli kararlar verebileceğini göstermektedir. Ancak 2025 yılı, bu hukuki kazanımların uygulama düzeyinde fiilen etkisizleştirildiğini de göstermiştir. Mahkeme kararıyla kapatma işlemi iptal edilen Queer Deer’in 2025’te ikinci kez kapatılması yargı kararlarının idari otoritelerce dikkate alınmadığını göstermektedir. Bu durum, hukuk devleti ilkesinin ciddi biçimde aşıldığına işaret etmektedir.

Sonuç: Yapısal Bir Sorunla Yüz Yüze

2024'ten 2025'e geçişte görülen tablo, LGBTİ+ karşıtı söylemin açık bir devlet politikası haline gelmesiyle birlikte üniversitelerdeki hak ihlallerinin daha sistematik, daha kurumsal ve daha yaygın hale geldiğini göstermektedir. Aile Yılı söylemi, LGBTİ+ karşıtı yasa taslaklarının gölgesi, İçişleri Bakanlığının gözetim genelgesi, YÖK'ün fişleme talepleri, Sağlık Bakanlığının denetim komisyonları birlikte düşünüldüğünde üniversitelerin LGBTİ+'lar için güvenli, özgür ve eşit alanlar olmaktan hızla uzaklaştığı görülmektedir. 2025 yılı verilerinin ortaya koyduğu kesişen ihlaller tablosu göstermektedir ki LGBTİ+ öğrenciler üniversitelerde tekil ihlallerle değil, birbirini besleyen ve derinleştiren çok katmanlı bir baskı sistemiyle karşı karşıyadır.

Bu karanlık tabloya rağmen LGBTİ+ öğrencilerin var olma taleplerinden vazgeçmediğini; örgütlenme, görünürlük ve dayanışma kapasitelerini büyüttüğünü kaydetmek önemlidir. Onur ayı etkinliklerini düzenleyen üniversite sayısının artması, kampüslerde merdivenlerin gökkuşağı renklerine boyanması, disiplin soruşturmalarına rağmen eylemlerin ve eylem katılımcılığının devam etmesi, direnişin büyüdüğünü göstermektedir.

Biz ÜniKuir Derneği olarak, üniversitelerdeki LGBTİ+ öğrenci toplulukları ve hak savunucularıyla beraber çalışarak öğreniyor, direniyor ve ilerliyor olmaktan gurur duyuyoruz. Üniversiteli LGBTİ+'ların maruz kaldığı ayrımcılıklara ve hak ihlallerine karşı mücadelemizi sürdürmeye, hak ihlallerini izlemeye ve görünür kılmaya devam edeceğiz. Bu süreçte dayanışmamızı büyüten, raporun hazırlanmasına katkı sunan ve mücadelemize güç veren tüm LGBTİ+'lara ve destekçilere teşekkür ederiz.

Özgür, güvenli ve eşit üniversiteler mücadelesi, yalnızca LGBTİ+'lar için değil; tüm bileşenleriyle demokratik, çoğulcu ve insan haklarına saygılı bir yükseköğretim sistemi için mücadeledir.

Tavsiyelere ve 2022 Yılı Raporuna ulaşmak için QR Kodu kullanabilirsiniz!

2023 ve 2024 yıllarında yaşanan hak ihlalleri ve ayrımcılık deneyimlerini incelemek için QR Kodları kullanabilirsiniz!

Bu rapor, 2025 yılı boyunca üniversitelerde gerçekleşen LGBTİ+'lara yönelik hak ihlallerinin hak temelli bir bakış açısıyla izlenmesini ve kayıt altına alınmasını amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, medyaya ve kamuoyuna yansıyan vakaların yanı sıra ÜniKuir Derneğine iletilen destek başvuruları ve üniversiteli LGBTİ+'ların doğrudan aktarımları da değerlendirilmiştir. Böylelikle, hem görünür olan ihlallerin hem de çoğu zaman kapalı kapılar ardında yaşanan ayrımcılık pratiklerinin bütünlüklü bir çerçevede ele alınması hedeflenmiştir.

ÜniKuir Derneği olarak bu raporun; hak savunucuları, sivil toplum örgütleri, akademisyenler ve karar alıcılar için üniversitelerdeki hak ihlallerine dair güncel ve güvenilir bir kaynak oluşturmasını, aynı zamanda üniversiteli LGBTİ+'ların yaşadıklarının görünür kılınmasına katkı sunmasını amaçlıyoruz. Hak temelli izleme ve savunuculuk çalışmalarımızı yalnızca LGBTİ+'lar için değil, tüm bileşenleriyle özgür, güvenli ve eşit üniversitelerin inşası için sürdürmeye devam edeceğiz.